

وزارت معارف
معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و تربیهٔ معلم
ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

رهنمای معلم تعلیم و تربیه اسلامی
صنف هشتم
(مذهب جعفری)

رهنمای معلم تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم (مذهب جعفری)

سال چاپ ۱۳۹۶

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی و

تربیهٔ معلم

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

و تألیف کتب درسی

رهنمای معلم تعلیم و تربیهٔ اسلامی

صنف هشتم

(مذهب جعفری)

سال چاپ: ۱۳۹٦ هـ . ش.

مؤلفان: سید عبدالوهاب رحمانی و عبدالحمید محمدی

ادیتور علمی و مسلکی: مؤلف محمد باقر جعفری غزنوی

ادیت سیاسی و فرهنگی:
داکتر عطاء الله واحدیار مشاور ارشد وزارت معارف و رئیس نشرات.
حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.

کمیتهٔ نظارت:

- دکتور اسدالله محقق معین نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژهٔ انکشاف نصاب تعلیمی
- معاون سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح و دیزاین: محمدعلی نظری

بسم الله الرحمن الرحيم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامېریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف،

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه وضع می گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت‌های جامعه همواره در حال تَطَوُر می‌باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتودهای جدید تدریس، فعالیت‌ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیهٔ تدریس مفید و مؤثر می‌باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفادهٔ شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می آید تا در تعلیم و تربیهٔ با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی های جامعه و منافع ملی و وطندوستی با معیار های جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید.

به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیهٔ کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائهٔ نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همهٔ دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشور های دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری های شان را آرزو می نمایم.

و من الله التوفیق

دکتور اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف جمهوری اسلامی افغانستان

فهرست

بسم الله الرحمن الرحیم

۱ـ مقدمه

اهمیت تعلیم و تربیت و رسالت معلمان

متخصصان تعلیم و تربیه هر کدام تعریف‌های خاص از تعلیم و تربیه دارند. عده‌ای تعلیم و تربیت را انتقال، ارزیابی و توسعه‌ی میراث فرهنگی گذشته‌گان می‌دانند. عده‌ای نیز تعلیم و تربیت را تشکیل نهایی، صفات و قابلیت‌های معین در فرد خوانده اند. پاره‌ای هم تعلیم و تربیت را آشکار ساختن استعدادهای نهفته در ضمیر فرد یا به بیان روشن‌تر به فعلیت در آوردن توانایی و استعدادهای بالقوه فرد می‌شمارند. برخی از متخصصان، تعلیم و تربیت را آماده کردن فرد برای زنده‌گی کردن در اجتماع معین و آشنا ساختن وی به آداب و رسوم و عقاید و افکار خاص می‌پندارند. امروز نظریات مفیدتری دربارهٔ ماهیت تعلیم و تربیه به وسیلهٔ دانشمندان بزرگ ابراز شده است که نقل آنها در این مقدمه دارای اهمیت خاص است.

بعضی از صاحب نظران، تعلیم و تربیت را رهنمایی جنبه‌های متعدد ابعاد جسمی و روحی فرد؛ یعنی جنبه‌های جسمانی، جنبهٔ عقلانی، جنبهٔ عاطفی، جنبهٔ اجتماعی، جنبهٔ کاری، جنبهٔ هنری، جنبهٔ معنوی و جنبهٔ اخلاقی می‌دانند.

جان دیویی، تعلیم و تربیت را تجدید نظر در تجربیات و تشکیل مجدد آنها به گونه‌های که موجبات رشد بیشتری را در فرد فراهم نماید، تلقی کرده است.

همه تعاریف فوق از جهاتی درست اند؛ اما به تنهایی کافی نیستند. معلمان، از تعلیم و تربیت شاگردان انتظار زیادی دارند. آنها از شاگردان انتظار دارند که در کنار فراگیری علم و هنر با فرهنگ و آداب و رسوم کشور خود آشنا شده و به منظور سازگاری با جامعه و ورود موفقانه به اجتماع، عادات، مهارت‌ها و نگرش‌های خاصی را کسب کنند تا در نتیجهٔ شگوفایی استعدادها بتوانند قابلیت‌های خود را تبارز دهند، مهارت‌های کاری و شغلی مورد نیاز را جهت کسب معاش و تأمین نیازهای اقتصادی جامعه یاد بگیرند. از سوی دیگر انتظار می‌رود ابعاد وجودی شاگردان که توسط زیست‌شناسان، روان‌شناسان، جامعه‌شناسان، فلاسفه و علمای اخلاق شناسایی شده است، از طریق بازدهی تعلیم و تربیت رهنمایی، رشد و توسعه یابد.

از نظر دین اسلام، هدف تعلیم و تربیت، پرورش افراد برای رسیدن به انسان کامل است و انسان کامل کسی است که همه ابعاد جسمی او در حد توانایی رشد و تکامل پیدا کند. وظیفه مهم معلمان، رشد ابعاد وجودی انسان است چه موضوعات مختلف درسی هر کدام به دنبال تحقق و پرورش بُعد خاصی از وجود آدمی است.

هدف تعلیم و تربیت، پرکردن ذهن متعلم از حقایق و واقعیت‌های مختلف نیست. شاگرد خوب، الزاماً کسی نیست که معلومات زیادی کسب کرده است، برعکس شاگرد خوب کسی است که ابعاد وجودی او در همه زمینه‌ها رشد نموده باشد و یاد گرفته باشد که چگونه یاد بگیرد. چنین فردی در تمام عمر در پی یادگیری است. دست آورد تعلیم و تربیت این نیست که تنها به تربیت نخبگان توجه کند و به بقیه شاگردان بی اعتنایی کند. نظام تعلیم و تربیت مطلوب، پرورش استعداد همه‌گان را مورد توجه قرار می‌دهد. تعلیم و تربیت به معنای صحیح آن به تحقق همه‌ی اهداف

تعلیم و تربیت توجه می‌کند. از سوی دیگر معلم آگاه و وارد به مبانی صحیح تربیتی، در همهٔ دوره‌های تحصیلی به تحقق تمام اهداف عمومی آموزش و پرورش از طریق فعالیت‌های مختلف درسی بر اساس برنامه، طرح و توجه دارد.

شاگردان در دوره نوجوانی دارای ویژه‌گی‌های خاصی هستند. در این دوره متعلمین به لحاظ بدنی وارد مرحلهٔ جدیدی از تغییرات جسمانی می‌شوند. ارتباط شاگردان با یکدیگر و گروه همسالان در این دوره شکل مخصوصی به خود می‌گیرد. آماده‌گی شاگردان در این دوره برای انجام کارهای اجتماعی و شناخت آداب و رسوم مردم و اقوام مختلف زیادتر از دورهٔ کودکی آنان است. نوجوانان در این دوره به لحاظ عاطفی از هماهنگی با دیگران و انجام کارهای خوب و کمک به دیگران لذت می‌برند. آنها دوست دارند که خود به طور مستقل بسیاری از امور مربوط به خویش را انجام دهند. آنان در این دوره، علاقه بیشتری برای درک اسرار عالم هستی و یادگیری دربارهٔ طبیعت و عالم معنا از خود نشان می‌دهند. ذوق هنری و حس زیباشناسی کودکان در این دوره بیش از دورهٔ کودکی است. نوجوانان علاقه دارند که خود را به شکل‌های مختلف بیان کنند. آنها فرصت‌های مختلفی را برای آموزش فراهم می‌کنند. گاهی برخی از کارهای شاگردان همواره خوش‌آیند معلم نیست؛ اما این فرصت‌ها از اهمیت تربیتی بالاتر برخورداراند. یک معلم آگاه، توجه دارد که از این فرصت‌ها برای رشد ابعاد جسمی و روحی شاگردان خود در زمینه‌های مختلف علمی، دینی، اجتماعی، اخلاقی، عاطفی، جسمانی و عقلانی استفادهٔ بیشتر نماید.

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان

اهداف عمومی تعلیم و تربیت در افغانستان با در نظر داشت فرهنگ و رسومات جامعهٔ افغانستان و انکشاف همه جانبهٔ علم و دانش در جهت آموزش و پرورش، برای افراد آن ضروری پنداشته می‌شود. نکات ذیل شاخص‌های آن اهداف می‌باشد:

الف ـ اهداف اعتقادی و اخلاقی

ـ تقویهٔ ایمان و اعتقاد به اساسات دین مقدس اسلام، توسعهٔ بینش اسلام عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعالیم قرآنی و سنن پیامبر ﷺ

ـ ایجاد روحیهٔ خودشناسی به منظور خداشناسی

ـ تقویهٔ روحیهٔ اعتماد به نفس و الزام به سجایای اخلاقی

ـ ایجاد روحیهٔ نظم، دسیپلین و رعایت ارزشهای قانونی.

ـ تقویهٔ روحیهٔ درک مسؤولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی ، اجتماعی و انسانی.

ب ـ اهداف علمی و آموزشی

در نتیجهٔ مراحل آموزشی که به وسیلهٔ نصاب تعلیمی و سایر فعالیتهای ماورای نصاب تعلیمی صورت می‌گیرد، شاگردان دانش اساسی و لازمی را کسب و مهارتهای عالیتر فکری را انکشاف خواهند داد. بنابراین اهداف مهم علمی و آموزشی زیر در نظر گرفته شده است.

ـ کسب و تقویهٔ مهارتهای آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن، به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان‌های رسمی و خارجی.

ـ آموختن مهارتهای آموزش: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در مراحل آموزش و نتایج حاصله از آن.

ـ تقویهٔ قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه‌های علمی، فرهنگی و فنی.

ـ آموزش علوم و فنون تکنالوژی معاصر و کسب مهارتهای فردی و اجتماعی مورد نیاز.

ـ کسب مهارت‌ها جهت حل معضلات و پرابلم‌های فردی و اجتماعی.

ج- اهداف فرهنگی و هنری

ـ شناخت فرهنگ و هنر (صنایع دستی، سوزن دوزی، خامکدوزی، بافت، رسامی، خطاطی، نقاشی، تزیین خانه و موزیک) و هنرهای سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمایی ذوق و استعدادهای هنری و زیبایی شناسی.

ـ آگاهی از تاریخ، فرهنگ، تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.

ـ حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیدهٔ جامعهٔ افغانستان.

ـ انکشاف مهارت‌های هنری از طریق تمرین و فعالیت‌های انفرادی و جمعی.

د- اهداف مدنی و اجتماعی

تعقیب اهداف ذیل در انکشاف موقف شاگردان بحیث اعضای یک فامیل، محل، منطقه و اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد.

ـ تقویه روحیه حفاظت از نوامیس ملی و تحکیم بنیاد روابط خانواده برپایه تساوی حقوق و اخلاق اسلامی.

ـ تقویهٔ روحیهٔ برادری، تعاون، صلح دوستی، عدالت اجتماعی و همبستگی ملی و بین المللی.

ـ انکشاف حس خیر خواهی و ارتقای فضایل دینی و اخلاقی، ضدیت با جنگ و تروریزم و مبارزه با مواد مخدر.

ـ تقویهٔ روحیهٔ احترام به قانون و رعایت آن و حمایت از حقوق قانونی همگانی بدون در نظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی و اجتماعی و وابستگی سیاسی و امثال این‌ها.

ـ انکشاف روحیهٔ مشارکت در فعالیت‌های دینی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.

ـ ایجاد روحیهٔ حل مسالمت‌آمیز اختلافات و برخوردها بطور صلح‌آمیز و سازنده.

ـ ایجاد روحیهٔ فرهنگ شکیبایی و تفاهم.

ـ تقویهٔ روحیهٔ استفاده از تجارب و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعه بین المللی.

ـ تقویهٔ روحیهٔ احترام به کرامت انسانی و اساسات حقوق بشر.

ـ رشد و انکشاف روحیهٔ احترام به مقام انسانی زن و حمایت از حقوق آنان.

ـ تقویهٔ روحیهٔ رعایت حقوق بزرگان، همسایه‌گان، شهروندان یا موازین جامعهٔ مدنی.

هـ- اهداف اقتصادی

ـ درک ضرورت‌های انکشافی و اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.

ـ درک ارزش و اهمیت کار و تقویهٔ روحیه اشتغال در مشاغل مفید.

ـ ایجاد روحیهٔ صرفه‌جویی، قناعت و پرهیز از اسراف و تجمل‌گرایی.

ـ شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه‌های مناسب استخراج و استفاده از آنها و پرورش روحیهٔ حراست از اموال ملی و منابع طبیعی.

اهداف عمومی دوره متوسطه از صنف (۷-۹)

شاگردانی که دوره ابتداییه را موفقانه سپری نمایند، طبق خواهش شامل این دورهٔ تعلیمی و تربیتی می‌شوند.

هدف کلی این دوره انتخاب مسیرهای مختلف زنده‌گی مطابق با استعداد و علاقه شاگردان و با در نظرداشت ضرورت‌ها و امکانات کشور می‌باشد، اهداف این دوره را قرار ذیل میتوان در نظر داشت:

۱. تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره‌های گذشته و آماده‌گی برای دورهٔ بعدی.

۲. توسعه معلومات و تعمق در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید با دانش اسلامی.

۳. انکشاف روحیهٔ خودشناسی به منظور معرفت بیشتر به خداوند ﷻ

۴. تشخیص استعدادهای شاگردان در رشته‌های مختلف درسی.

۵. گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان در بارهٔ محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفته بشری که با مفاهیم، وسایل و اساسات ساینس استوار باشد.

۶. انکشاف متوازن آموزش زبانهای رسمی کشور، تقویه زبان‌های مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سویهٔ علمی شاگردان در افاده مرامها به صورت تحریری و شفاهی.

۷. انکشاف روحیهٔ اخوت، تعاون، صلح دوستی و همبستگی ملی، نفی انواع تبعیض و تعصب، ضدیت با جنگ‌های ناروا و تروریزم و مبارزه با مواد مخدر.

۸. رشد مهارتهای تصمیم‌گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعدادهای آنها.

۹. پرورش روحیهٔ مسؤولیت‌پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیت‌های دینی، فرهنگی و اجتماعی و جهت‌دهی شاگردان در راستای رقابت‌های سالم در کارهای شایسته.

۱۰. پرورش علاقهٔ شاگردان به کار وسعی در جهت فراهم ساختن زمینه‌های علمی آن.

۱۱. انکشاف مهارت‌های سنجش خودی در مراحل آموزشی.

۱۲. مواظبت از صحت جسمی خویش.

۲- مقدمه (معرفی کتاب درسی)

علماءاسلامی می‌گویند مجموع تعلیمات اسلامی سه بخش است:

الف) بخش عقاید؛ یعنی مسائل و معارفی که باید آنها را شناخت و بدانها معتقد بود و ایمان آورد؛ مانند مسأله توحید، صفات ذات باری تعالی، نبوت عامه و خاصه، و برخی مسائل دیگر.

ب) بخش احکام؛ یعنی مسائل مربوط به کار و عمل که چه کارهایی و چگونه باید انجام شود، از قبیل نماز، روزه، حج، جهاد، امر به معروف و نهی از منکر، بیع، اجاره، نکاح، طلاق، تقسیم ارث و غیره.

ج) بخش اخلاق؛ یعنی مسائل و دستورهایی که درباره چگونه بودن انسان از نظر صفات روحی و خصلتهای معنوی است. از قبیل: عدالت، تقوا، شجاعت، عفت، حکمت، استقامت، وفا، صداقت، امانت و غیره.

علمی که متصدی بخش اول است، علم کلام است و علمی که عهده دار بخش دوم است، علم فقه نامیده می‌شود، و علمی که بخش سوم را بر ذمه دارد، علم اخلاق نام گرفته است. [1]

---

[1]. مرتضی مطهری، آشنایی با علوم اسلامی، ج دوم، چاپ ششم : ۱۳۶۸، انتشارات صدرا

کتاب تعلیمات دینی نیز به همین صورت تنظیم شده است. بخش اول آن شناخت عقاید است و این بخش شامل ۱۱ درس است. در این بخش مباحثی چون راه های خدا شناسی، نبوت و شناخت پیامبران علیهم السلام، شناخت امامان و در نهایت درسهایی در باره زندگی پس از مرگ ارائه خواهد شد.

بخش دوم کتاب تعلیم و تربیه دینی به احکام اختصاص یافته است. این بخش شامل ۱۵ درس است. در این بخش بیشتر احکام روزه و حج مورد بررسی قرار می گیرد.

بخش سوم که با عنوان آداب و اخلاق است شامل ۱۵ درس است. مباحث این بخش شامل اخلاق فردی و اخلاق اجتماعی است.

شماره درس: درس اول

موضوع درس: راه‌های خداشناسی

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با راه‌های خدا شناسی آشنا شوند

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند

۳- افزایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند

روش مناسب تدریس

۱- **سخنرانی:** در این روش که یک موضوع، به طور منسجم، طرح و توضیح داده شود و می‌تواند رویکرد فعال داشته باشد.

۲- **کنفرانس توسط شاگردان:** این روش باعث بالنده‌گی فکری و رشد خلاقیت‌های فکری شاگردان می‌گردد.

سایر شیوه‌های مناسب

پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر

لغات و اصطلاحات درس

عقل: نیروی خدادادی در انسان که توسط آن به تفکر می‌پردازد.

شعور: قدرت شناخت عقلانی در انسان.

حجت باطنی: راهنمای درونی در انسان؛ یعنی عقل.

قوه تعقل: قدرت فکر کردن و اندیشه‌وری در انسان.

حرکت اختیاری: رفتارهایی که بر اساس اراده و اختیار انسان انجام می‌شود.

منظره‌های شگفت‌آور: صحنه‌های زیبای طبیعت که انسان را به اندیشه وا می‌دارد.

بزهکاران: جنایت‌کاران.

داوری: حکمیت.

حب و بغض: دوستی و دشمنی.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم.	فعالیت‌های شاگردان.	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی و تنظیم صنف.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: راه‌های خداشناسی کدام اند؟ در مورد عقل و شعور انسانی چه می‌دانید؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحـــــــات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: عقل و شعور به چه معنا است؟ هدایت ویژه انسان کدام است؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان فواید عقل را در سه سطر خلاصه کنند.		

معلومات تکمیلی

❖ اسلام برای شناخت جهان و حقایق دینی از سه نوع ابزار بهره می گیرد و هر یک را در قلمرو خاص خود معتبر می‌داند. این ابزار سه گانه عبارتند از:

۱. حس که مهمترین آن حس شنوایی و بینایی است.

۲. عقل و خرد که در قلمرو محدودی بر اساس اصول و مبادی ویژه ای به طور قطع و یقین حقیقت را کشف می‌کند.

۳. وحی که وسیلهٔ ارتباط انسانهای والا و برگزیده با جهان غیب است. دو راه اول جنبهٔ عمومی دارد و تمام افراد بشر می‌توانند در شناخت جهان از آن دو بهره بگیرند؛ همچنانکه در فهم شریعت نیز کارساز و مؤثر می‌باشند، در حالیکه راه سوم از آن افرادی است که مورد عنایت خاص خداوند قرار گرفته اند و بارزترین نمونه آن پیامبران الهی می‌باشند.

برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۳-۱۵ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفرسبحانی از ص ۱۹-۲۲ مراجعه نمود.

شماره درس: درس دوم

موضوع درس: آیات خداوند در طبیعت

مدت تدریس: ۴۵ × ۲ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با نشانه‌های قدرت خداوندﷻ در طبیعت آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

شگفتی‌های طبیعت: منظره‌هایی که سبب تعجب و تامل انسان می‌شود.

کارفرما: کسی‌که صاحب کار بوده و دستور می‌دهد.

کارگاه: کارخانه.

گرده افشانی گلها: باروری گلها

سقف: چت خانه.

رفیع: بلند.

الهام: پیام قلبی.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: خداوندﷻ در مورد کسانی که عقل خود را به کار نمی‌برند چه می‌فرماید؟ در زنده‌گی زنبور عسل چه شگفتی وجود دارد؟	به دقت گـــوش می‌دهند و فـــکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	معلم یا یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و درصورت خـــواندن شاگرد معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحـــات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هر یک را از شاگردان می‌پرسد وسپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: زنبور عسل چگونه در باروری گلها وگیاهان اشتراک دارند؟ زندگی زنبور عسل چگونه ما را به آفریدگار راهنمایی می‌کند؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ نظام آفرینش اکمل و احسن است. دستگاه هستی به عالی‌ترین وجه طراحی گردیده و نظامی کاملتر و نیکوتر از آن قابل تصور نیست، قرآن کریم می‌فرماید﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِن طِينٍ﴾ (سجده/۷) خدایی که هر چیزی را به طور نیکو آفریده است و نیز می‌فرماید: ﴿فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾ (مؤمنون/۱۴) بدیهی است که احسن بودن خالق، با احسن بودن مخلوق ملازم است.

❖ برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۹۷-۱۱۰ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفرسبحانی از ص۲۲-۲۵ مراجعه نمود.

شماره درس: درس سوم

موضوع درس: نیاز به پیامبران علیهم‌السلام

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با علت نیاز انسان به پیامبران علیهم‌السلام آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

بعثت انبیاء علیهم‌السلام: فرستادن پیامبران علیهم‌السلام از جانب خداوند جل‌جلاله برای هدایت بشر.

سیارات آسمانی: کراتی که در مدار مشخصی در فضای آسمانها در حرکتند.

علوم تجربی: علومی که مربوط به ساینس و تکنالوژی می‌شود.

علوم انسانی: علومی که مربوط به انسان و حیات اجتماعی او می‌شود.

دیدگاههای متعارض: نظریاتی که همدیگر را نفی می کنند.

مبدأ: آغاز آفرینش.

معاد: سرانجام آفرینش.

غرایز: جمع غریزه به معنای کشش‌های زودگذر.

امیال: میل‌ها و کشش‌ها حیوانی در انسان.

الگو: نمونه.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: چرا انسان به پیامبران نیاز دارد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می دهند	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: معنای محدودیت عقل و دانش بشری چیست؟	جواب می دهند	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ عقل و خرد انسان هرچند در پیمودن راه تکامل او مؤثر و لازم است؛ اما کافی نیست و اگر در هدایت انسان به عقل و خرد قناعت شود، او هرگز راه کمال را به طور کامل نخواهد شناخت. برای نمونه، پی بردن به مبدأ و معاد یکی از مهمترین مسائل فکری بشر بوده است؛ فلذا خداوندﷻ پیامبران الهیعلیهم السلام را مبعوث نموده است تا راه صحیح زنده‌گی را به بشر بیاموزند.

❖ برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۵-۱۹ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص۹۹-۱۷۵ مراجعه نمود.

شماره درس: درس چهارم

موضوع درس: وحی الهی

مدت تدریس : ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با مفهوم وحی و انواع آن آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

وحی: انتقال پیامها و تعالیم الهی از طرف خداوند جل جلاله به پیامبران علیهم السلام

ادراک حسی: شناخت بوسیلهٔ حواس.

نیروی ادراکی: قوهٔ شناخت.

عالم غیب: جهان خارج از طبیعت.

ارسال رسول: فرستادن پیامبر

الهام: خطور دادن در قلب.

تبعیت: پیروی.

عصیان: سرکشی.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: علت نیاز انسان به پیامبران علیهم‌السلام را نام ببرید؟ مفهوم وحی الهی چه می باشد؟	به دقت گوش مـــــی‌دهند و فکر می کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش مـــی‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: وحی چیست؟ قرآن در بارۀ وحی چه می‌فرماید؟ انواع وحی کدام اند؟ آیا پیامبران علیهم‌السلام همان نوابغ بوده اند؟	جواب می دهند	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصۀ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ وحی مهمترین راه ارتباط با عالم غیب است و آگاهی ویژه‌ای است که خداوند آن را در اختیار پیامبران علیهم‌السلام قرار داده است تا پیامهای الهی را به بشر برسانند. قرآن وحی را چنین وصف می‌کند: ﴿**نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ*عَلَى قَلْبِكَ**﴾ (شعرا، ۱۹۳ – ۱۹۴) این قرآن را روح الامین یا فرشتهٔ وحی بر قلب تو فرود آورده است.

❖ برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۱۰-۱۱۷ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص۹۹-۱۷۵ مراجعه نمود.

شماره درس: درس پنجم

موضوع درس: پیامبر خاتمﷺ

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با مفهوم خاتمیت و پیامبر خاتمﷺ آشنا شوند

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال

۳- افزایش توجه و التزام

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

خاتمیت: پایان یافتن وحی.

خاتم: پایان دهنده، مهری نصب شده بر روی انگشتری.

مشعل ایمان: چراغ ایمان.

نارسایی‌های فکری: انحرافات فکری.

الگو: سرمشق، نمونه.

شاهد: گواه.

مبشر: بشارت دهنده.

نذیر: ترساننده.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: اینکه پیامبران علیهم‌السلام از نوابغ باشد با کدام گفتهٔ‌آنان منافات دارد. مفهوم خاتمیت چه می‌باشد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: معنای خاتم چیست؟ معنای خاتمیت چه می‌باشد؟ چرا به انگشتری خاتم می‌گفتند؟	جواب می دهند	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ نبوت پیامبر اسلامﷺ، نبوت خاتم می‌باشد؛ همچنانکه شریعت او شریعت خاتم و کتاب او نیز خاتم کتابهای آسمانی است؛ یعنی پس از وی دیگر پیامبری نخواهد آمد و شریعت او به صورت جاودانه تا روز رستاخیز باقی خواهد ماند. با آمدن اسلام، شریعت‌های گذشته دیگر رسمیت ندارند و در آینده نیز شریعت سماوی دیگر نخواهد آمد. قرآن می‌فرماید ﴿**مَّا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ**﴾ (احزاب/ ۴۰)

❖ برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۲۱- ۱۳۴ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص۹۹-۱۷۵ مراجعه نمود.

شماره درس: درس ششم

موضوع درس: امام حسن علیه‌السلام

مدت تدریس : ۴۵ دقیقه

اهداف

۱- شاگردان با زنده‌گی امام حسن علیه‌السلام آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

روش‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

امامت: پیشوایی و رهبری.

قول مشهور: رای و نظری که در میان علما بیشتر شهرت دارد.

امت: جامعه اسلامی.

قاما: قیام کنند.

او قعدا: یا بنشینند(قیام نکنند).

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: صفات پیامبر اسلامﷺ کدام اند؟ امام حسن علیه السلام کی بود و چه کارهای بزرگی انجام داد؟	به دقت گـــــوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گـــوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلـــی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیـــــــــرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: امام حسن علیه السلام در چه سالی و در کجا متولد شد؟ در ماده اول قرارداد صلح چه چیزی آمده بود؟ پیامبرﷺ راجع به امام حسن و امام حسین علیهما السلام چه فرموده است؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ اوصیای پیامبرﷺ دوازده نفر می‌باشند و حدیث «**اثنا عشر خلیفة**» در کتب فریقین آمده است(جابر ابن سمره نقل می‌کند سمعت رسول اللهﷺ **یقول: لا یزال الاسلام عزیز الی اثنی عشر خلیفة کلهم من قریش**)؛ اما در مصادیق حدیث نبوی بین علمای اسلامی اختلاف نظر وجود دارد. علمای شیعه معتقد اند که همان دوازده خلیفه متن حدیث، دوازده امامی است که اولین آنها علی بن ابی طالبؑ و آخرین آنها حضرت مهدی(عج) است ضمناً هر امامی، امام پس از خویش را تعیین نموده است.

برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص **۱۴۹-۱۷۳** و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص **۱۸۵-۲۵۱** مراجعه نمود.

شماره درس: درس هفتم

موضوع درس : امام حسین علیه‌السلام

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با زنده‌گی امام حسین علیه‌السلام آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

حادثۀ کربلا : حادثۀ شهادت امام حسین علیه‌السلام در سال ۶۱ هجری.

ثمره: میوه.

تصدی: به عهده گرفتن.

منصب خلافت: رهبری سیاسی.

مصباح: چراغ.

سفینه: کشتی.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: در مورد زنده‌گی امام حسین علیه‌السلام و حادثهٔ کربلا چه می‌دانید؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می کند.	به دقت گوش می دهند	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند ودر توضیح معانی کلمات، مشارکت می کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد. سپس شاگردان را درگروه‌های سه نفری تقسیم تا بین خود در باره مفاهیم درس تبادل نظر نمایند.	شاگردان فعالیت را انجام می‌دهند.	۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: امام حسین علیه‌السلام در چه سالی و در کجا متولد شد؟ پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وسلم راجع به امام علیه‌السلام چه فرمود؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ امام همچون پیامبرﷺ از هر گونه خطا و گناه معصوم می‌باشد و آیهٔ تطهیر و حدیث ثقلین به خوبی بر عصمت ائمه اهل بیت علیهم السلام گواه است. امام حسین علیه السلام از جمله پنج تن آل عبا است که حدیث کساء و همچنان جریان مباهله، بهترین دلیل بر مقام شامخ امام حسین علیه السلام در نزد خدا جل جلاله و رسول خداﷺ می‌باشد و علمای اسلامی اعم از علمای شیعه و سنی، در مورد اینکه حدیث کساء و جریان مباهله شامل حسن و حسین و علی و فاطمه علیهم السلام می‌شود، اتفاق نظر دارند. برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۴۹-۱۷۳ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۸۵-۲۵۱ مراجعه نمود.

شماره درس : درس هشتم

موضوع درس : امام سجاد علیه‌السلام

مدت تدریس : ۴۵ دقیقه

اهداف

۱- شاگردان با زنده‌گی امام سجاد علیه‌السلام آشنا شوند

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال

۳- افزایش توجه و التزام

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

امام: پیشوا

سجاد: بسیار سجده کننده

القاب: جمع لقب

زین العابدین: زیور عبادت کنندگان

صحیفه: کتاب مخصوص

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: در مــــــــورد زنده‌گی امام سجاد علیه‌السلام چه می دانید؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می دهند	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیــــح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیــــرامون آن توضیح می‌دهد، به شاگردان وظیفه میدهد تا دو نفری در باره مفاهیم درس بحث و گفتگو نمایند.		۱۵ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: امام سجاد علیه‌السلام در چه سالی و در کجا متولد شد؟ امام سجاد علیه‌السلام با چه شیوه‌های گفتاری از حریم اسلام دفاع می‌کرد؟ دو اثر امام سجاد علیه‌السلام را ذکــــر نمایید؟ امام علیه‌السلام توسط چه کسی به شهادت رسید؟	جواب می‌دهند	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ وظایف امام علیه‌السلام پس از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله از قرار زیر است: تبیین مفاهیم قرآن، بیان احکام شرع، بازداشتن جامعه از هر نوع انحراف، پاسخگویی به پرسش‌های دینی و عقیدتی، پاسداری از مرزها و ثغور اسلام، اجرای قسط و عدل در جامعه و مانند آنها؛ لذا چنین فردی از نظر شیعه، باید مورد عنایت خاص الهی بوده و در سایهٔ تربیت‌های غیبی به چنین مقامی نایل آمده باشد.

برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه، تألیف آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۴۹-۱۷۳ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص ۱۸۵-۲۵۱ مراجعه نمود.

شماره درس: درس نهم

موضوع درس: سفر آخرت

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با حکمت مرگ آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

روش‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

سفرآخرت: مرگ

فنا: نابودی

کیفر: مجازات

غنا: بی‌نیازی

معاد: بازگشت دو بارۀ روح به بدن در روز قیامت

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: در بارۀ حکمت مـــــــــرگ چه می‌دانید؟	به دقت گوش می‌دهند و فـــــکر می‌کنند و جواب می دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می کند.	به دقت گوش می دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد و شاگردان را در گروه‌های چهار وظیفه می‌دهد که مفاهیم درس را با هم بحث کنند.	شاگردان درگروه‌ها بحث می‌کنند و نتیجه بحث را نماینده هرگروه برای دیگران توضیح می‌دهد.	۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: معنای مرگ چه مـــــــــی‌باشد؟ در وجود مرگ چه حکمتی نهفته است؟ و از نظر تربیتی چه تاثیری دارد؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان در بارۀ مرگ دو حدیث پیدا کرده و در کتابچه‌های شان بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ شرایع آسمانی همگی در لزوم ایمان به جهان آخرت اتفاق نظر دارند. عموم پیامبران همراه دعوت به توحید از معاد و حیات پس از مرگ نیز سخن گفته اند و ایمان به جهان آخرت را در سر لوحهٔ برنامه‌های شان قرار داده اند؛ بنابراین اساس اعتقاد به قیامت از ارکان ایمان در اسلام است. در قرآن از معاد به نامهای: یوم القیامه، یوم الحساب، الیوم الآخر، یوم البعث و غیره یاد شده است. ایمان و دین داری بدون اعتقاد به قیامت ثمربخش نیست.

❖ برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه ص ۱۸۵-۲۱۵ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص ۲۵۱-۲۶۷ مراجعه نمود.

شماره درس: درس دهم

موضوع درس: زنده‌گی پس از مرگ

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با دنیای پس از مرگ آشنا شوند.

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال.

۳- افزایش توجه و التزام.

شیوه های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم ، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر

لغات و اصطلاحات

عالم قیامت: جهان پس از مرگ

عالم ابدی: حیات جاودانی.

عالم برزخ: حیات بین دنیا و آخرت.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: دلایل ترس مردم از مرگ چیست؟ حیات پس از مرگ چگونه است؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی نصف اول درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد، به شاگردان وظیفه می‌دهد تا درس را بصورت فردی مطالعه کنند، سپس از دو نفر آنان می‌خواهد که درس را برای دیگران توضیح بدهند.	افراد تعیین شده مفاهیم درس را توضیح می‌دهند.	۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: عالم برزخ به کدام عالم گفته می‌شود؟ عالم برزخ در قیامت چگونه بیان شده است؟ برزخ به چه معنی می‌باشد؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ عدل الهی ایجاب می کند که با اشخاص نیکوکار و بدکار، در مقام پاداش و کیفر، یکسان برخورد نشود؛ در عین حال می‌بینیم که حیات دنیوی به گونه‌ای است که تحقق عدل کامل در مقام پاداش و کیفر، امکان پذیر نیست؛ بنابراین جهان دیگری لازم است که عدل کامل الهی در قلمرو امکانات بی‌نهایت آن، تحقق یابد. قرآن می‌فرماید ﴿**إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعْدَ اللّهِ حَقًّا إِنَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ آمَنُواْ وَعَمِلُواْ الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ كَفَرُواْ لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ أَلِيمٌ**...﴾ (یونس/۴)

برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه ص ۱۸۵-۲۱۵ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص ۲۵۱-۲۶۷ مراجعه نمود.

شماره درس: درس یاز دهم

موضوع درس: علایم رستاخیز

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس

۱- شاگردان با علایم رستاخیزآشنا شوند

۲- توانایی در بیان مسائل با ذکر مثال

۳-افزایش توجه و التزام

شیوه‌های مناسب

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات

مقدمات: نقطه‌های آغاز

خلود: جاودانی

حسرت: پشیمانی

وعید: وعده‌های همراه با تهدید

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: زنده‌گی پس از مرگ به چند مرحله تقسیم می‌شود؟ علایم رستاخیز کدام می‌باشند؟	به دقت گوش مـــی‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تختــه یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد، به شاگردان وظیفه می‌دهد درگروه‌های سه نفری در بارهٔ مفاهیم درس تبادل نظر نمایند.	شاگـــــردان در گروه‌های تعیین شده بحث می‌کنند.	۱۵ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند.	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: بهار طبیعت چیست؟ قرآن در کدام سوره راجع به معاد بحث کرده است؟ قیامت کبری کدام مرحله‌ای از حیات است؟ نام‌های دیگر قیامت کدام اند؟	جواب می‌دهند.	۵ دقیقه
۹	کارخانه‌گی: شاگردان خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسند.		

معلومات تکمیلی

❖ مرگ پایان زنده‌گی نیست؛ بلکه انتقال از سرایی به سرای دیگر است؛ سرایی جاودانه که همان قیامت و جهان باقی می‌باشد، ضمناً بین دنیا و قیامت، سرای دیگری وجود دارد که برزخ نامیده می‌شود و انسان پس از مرگ، مدتی را در آن به سر می‌برد. حقیقت زنده‌گی برزخی برای ما روشن نیست و اطلاع ما از آن در همان حدی است که قرآن و روایات برای ما بیان کرده است.

برای معلومات بیشتر می‌توان به کتاب منشور عقاید امامیه ص ۱۸۵-۲۱۵ و همچنین به کتاب پاسخ به پرسش‌های مذهبی، تألیف آیت الله مکارم شیرازی و آیت الله جعفر سبحانی از ص ۲۵۱-۲۶۷ مراجعه نمود.

شماره درس: درس دوازدهم

موضوع درس: اهمیت روزه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱– شاگردان با اهمیت روزه آشنا شوند.

۲– آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳– افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

امساک: خودداری از خوردن و آشامیدن

مبطلات: باطل کننده ها

اخص: خاص‌تر

فریضه: واجب شده

کفاره: جبران کنندۀ گناه

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: روزه در اسلام چه اهمیتی دارد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: روزه را تعریف کنید؟ دو مورد از دلایل اهمیت روزه را بیان کنید؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: شاگردان یک آیه از قرآن و یک حدیث در مورد روزه بنویسند؟		

معلومات تکمیلی

هدف از واجب شدن روزه، پرورش روحیه تقوا و پرهیزکاری است، نه تنها از راه تمرین برای خودداری از شهوت‌های حلال؛ بلکه ازین جهت که موجب تقرب انسان به سوی خدا بوده و باعث زیاد شدن تقوا می گردد، همچنان که برنامه‌های عبادی دیگر؛ مانند: حج، نماز و به طور کلی عبادت، تقوا را زیاد می‌سازد.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس سیزدهم

موضوع درس: فواید روزه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱– شاگردان با فواید روزه آشنا شوند.

۲– آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳– افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

زکات جسم: پاکی جسم

سموم: زهریات

نیایش: دعا

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: دلایل اهمیت روزه کدام اند؟ چه فوایدی بر روزه گرفتن مترتب است؟	به دقت گوش مـــی‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تختــه می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تختـه یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: دو نمونه از تأثیر روزه بر جسم را بیان کنیـــــــد؟ تأثیر روحـــی روزه به چه معنا است؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: ترجمه احادیث درس را حفظ نمایید؟		

معلومات تکمیلی

در بارهٔ فواید جسمی روزه به این منبع (روزه بهترین درمانی برای دردها) نیز مراجعه شود؛ زیرا در این کتاب، «الکسی‌سوفورین» که یک پزشک روسی است، فواید جسمانی آنرا به صورت مشروح بیان می‌کند و می‌نویسد: «درمان از طریق روزه فایدهٔ ویژهٔ برای درمان کم‌خونی، ضعف روده‌ها، التهاب بسیط و مزمن، دومل‌های خارجی و داخلی، سیل، اسکلیروز، روماتیسم نقرس، استسقا، نوراستنی، عرق النساء، خراز (ریختگی پوست)، بیماری‌های چشم، مرض قند، بیماری‌های جلدی، بیماری‌های گرده، کبد و بیماری‌های دیگر دارد».

معالجه از طریق امساک، اختصاص به بیماری‌های فوق ندارد؛ بلکه بیماری‌هایی که مربوط به اصول جسم انسان است و با سلول‌های جسم آمیخته شده؛ مانند: سرطان، سفلیس، سیل و طاعون را نیز شفا می‌دهد.

شماره درس: درس چهاردهم

موضوع درس: شرایط وجوب روزه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با شرایط وجوب روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

احتلام: جنب شدن در خواب

فدیه: کفاره برای کسانی‌که به علتی نمی‌توانند روزه بگیرند و مقدار آن ۷۵۰ گرم طعام می‌شود.

فعالیت‌های تدریس

زمان به دقیقه	فعالیت‌های شاگردان	فعالیت‌های معلم	شماره
۵ دقیقه		سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی	۱
۵دقیقه	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	ایجاد انگیزه: تأثیرات جسمی روزه کدام اند؟ شرایط وجوب روزه کدام اند؟	۲
۵ دقیقه	به دقت گوش می‌دهند.	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	۳
۵ دقیقه	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	۴
۱۰ دقیقه		نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.	۵
۵ دقیقه	می‌پرسند.	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	۶
۵دقیقه	جواب می‌دهند.	ارزشیابی: شرایط تکلیف کدام اند؟ آیا روزه بر شخص دیوانه واجب است؟	۷
		کار خانه‌گی: شرایط تکلیف را به شکل چارت تهیه نمایید؟	۸

معلومات تکمیلی

شرایط روزه:

۱. اسلام و مسلمان بودن شرط قبول شدن روزه است؛ پس اگر زمانی کافر مسلمان شود، روزه‌هایی که در هنگام کفر نگرفته است، از او ساقط است.

۲. بلوغ، کودکی که به سن بلوغ نرسیده است، روزه بر او واجب نیست.

۳. عقل، بر دیوانه که مفهوم روزه را درک نمی‌کند، روزه واجب نیست.

۴. طهارت در تمام روز.

۵. در وطن یا مقیم بودن.

۶. ایمن بودن از ضرر.

۷. در صحت و سلامت بودن.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس پانزدهم

موضوع درس: اقسام روزه (۱)

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با اقسام روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

روزۀ واجب: روزۀ واجب بر هر فرد مکلف.

فرد مکلف: کسی که بالغ و عاقل باشد.

روزۀ استیجاری: قضای روزۀ میت در بدل پول.

فعالیت‌های تدریس

زمان به دقیقه	فعالیت‌های شاگردان	فعالیت‌های معلم	شماره
۵ دقیقه		سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.	۱
۵دقیقه	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	ایجاد انگیزه: اقسام روزه کدام اند؟	۲
۵ دقیقه	به دقت گوش می‌دهند.	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	۳
۵ دقیقه	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	۴
۱۰ دقیقه		نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.	۵
۵ دقیقه	می‌پرسند.	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	۶
۵دقیقه	جواب می‌دهند.	ارزشیابی: اقسام روزه را نام ببرید؟ روزهٔ وصال چیست؟	۷
		کار خانه‌گی: درس را به شکل خلاصه در کتابچه‌های تان بنویسید؟	۸

معلومات تکمیلی

اقسام دیگر روزه‌های واجب

۱. روزهٔ نذر

۲. کسی که نذر کرده است در هر روز جمعه روزه بگیرد، بر او لازم نیست روزهای جمعه‌ای را که در مسافرت یا بیماری است و یا با عید فطر مصادف می‌شود، روزه بگیرد؛ همچنان لازم نیست جمعه‌هایی را که در ماه رمضان روزه گرفته است، قضا کند.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس شانزدهم

موضوع درس: اقسام روزه (۲)

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با اقسام روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

روزۀ مستحب: روزه‌ای که انجام آن ثواب دارد.

روزۀ مکروه: به روزه‌ای گفته می‌شود که ترک آن بهتر است.

روزۀ عرفه: روزۀ روز نهم ماه ذی‌الحجه.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: روزه‌های واجب را نام ببرید؟ اقسام روزه‌های مستحب کدام اند؟	به دقت گوش مـــی‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می دهند	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیـــح می‌دهد .		۱۰ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند.	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: روزۀ مستحبی زن ازکدام نوع است؟ روزۀ روز ولادت پیامبـــــــر ﷺ ازکدام قسم است ؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: در مورد روزه‌های مستحب پنج سطر بنویسید؟		

معلومات تکمیلی

اقسام دیگر روزه‌های واجب:

۱. کسی که دو روز را اعتکاف نموده بر او واجب است که روز سوم را نیز به اعتکاف بگذارند؛ بنابراین روزه آن بر او واجب می‌شود.

۲. کفارهٔ افطار عمدی ماه رمضان، دو ماه پیاپی روزه گرفتن یا شصت مسکین را طعام دادن یا یک برده آزاد کردن است.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس هفدهم

موضوع درس: مبطلات روزه (۱)

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با مبطلات روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

مبطلات: باطل‌کننده‌های روزه.

جماع: همبستر شدن

استمنا: خود ارضایی

حیض: خون قاعده‌گی زنان

نفاس: خونی که بعد از تولد طفل تا ده روز از زنان می‌آید.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: اقسام روزه‌های مستحب کدام اند؟ مبطلات روزه کدام چیزها هستند؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد .		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: ترجمهٔ آیهٔ ۴۸ سورهٔ مائده را بنویسید. مبطلات روزه را نام ببرید.	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: در بارهٔ اماله کردن یک صفحه بنویسید؟		

معلومات تکمیلی

❖ مبطلات روزه: روزه، خودداری از شهوت جنسی، خوردن و آشامیدن است و به هریک از این مبطلات، تعدادی دیگر از مبطلات روزه ملحق می‌شود که ازین قبیل اند: استمنا، ملاعبه با همسر برای کسی که درین حالت از او منی خارج می‌شود و عمداً تا طلوع فجر به حالت جنابت باقی‌ماندن و هچنین درآب فرورفتن، داخل نمودن غبار غلیظ در حلق، اماله کردن و استفراغ.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.
۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.
۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس هجدهم

موضوع درس: مبطلات روزه (۲)

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با مبطلات روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

ابطال: باطل کردن

موجب: سبب

شیاف: یک نوع دوای اسهال کننده

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: جـــنابت با چه شرطی از مبطلات محسوب می‌شود؟ چه چیزهایی بـــــرای روزه دار کراهت دارد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می نویسد.	گوش مــــی‌دهند و می‌نویسند و در توضیـــح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیـــــرامون آن توضیـــح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: کشیدن دندان در حال روزه چه حکمی دارد؟ استفاده از نسوار باطل کننده است یانه؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان خلاصۀ درس را در پنج سطر بنویسند؟		

معلومات تکمیلی

مبطلات روزه:

باید روزه‌دار از استفاده از سرم یا آمپول تقویت کننده اجتناب کند؛ مانند: آشامیدن مایعات از راه بینی به واسطه لوله و امثال آن؛ اما ریختن دارو در گوش و چشم اشکالی ایجاد نمی‌کند؛ اگر چه انسان مزۀ آن را در گلوی خود احساس کند.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس نوزده هم

موضوع درس: روزه مسافر

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با احکام روزهٔ مسافر آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

دستورالعمل: برنامه اجرایی

نماز تمام: نماز کامل و غیر شکسته

فرسخ: مسافتی معادل ۵ کیلومتر

حد ترخص: جایی که دیگر شهر دیده نشود

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: کشیدن دندان روزه را باطل می‌کند؟ حکم روزه در سفر چه می‌باشد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و مـــی‌نویسند و در توضیـــح معانـــی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می کند و سپس پیرامون آن توضیح می دهد .		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می دهد تا سؤال‌ها ی شانرا مطرح کنند.	می پرسند	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: درکدام موارد مسافر می‌تواند در حال سفر روزه بگیرد؟ حکم روزۀ مسافری که بعد از ظهر به وطن خود بر می گردد، چیست؟	جواب می دهند	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: شاگردان در بارۀ روزۀ مسافر پنج سطر بنویسند؟		

معلومات تکمیلی

مبطلات روزه:

در خوردن و نوشیدن تفاوت نمی‌کند که که خوردن چیزی معمولی باشد؛ مانند: نان و شیر و یا غیر معمولی؛ مانند: خاک و نفت.

سرمه کشیدن و دارو ریختن در گوش و چشم و به کارگیری انفیه، اگرچه کراهت دارد؛ ولی روزه را باطل نمی‌کند.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیستم

موضوع درس: قضای روزه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با احکام قضای روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

۱- **سخنرانی:** در این روش که یک موضوع، به طور منسجم، طرح و توضیح داده می‌شود و می‌تواند رویکرد فعال داشته باشد.

۲- **کنفرانس دانش‌آموزی:** این روش باعث بالنده‌گی فکری و رشد خلاقیت‌های فکری شاگردان می گردد.

سایر شیوه‌های مناسب

پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

قضای روزه: روزه گرفتن در خارج از وقت

روزهٔ فوت شده: روزه‌ای که وقت آن گذشته باشد

مبطل: باطل کننده روزه

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ارزشیابی ورودی: مسافری که بعد از ظهر به سفر می‌رود، حکم روزه اش چگونه است؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: روزهٔ قضایی چگونه است؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۰ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: درکدام موارد فقط قضای روزه واجب است؟ روزه‌های گذشتهٔ دیوانه چه حکمی دارد؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسید؟		

معلومات تکمیلی

قضای روزه برمسلمان واجب است؛ بنابراین قضای آنچه را که از روزۀ رمضان پس از واجب شدن بر او فوت شده است، بجا آورد؛ اما کسی‌که به خاطر کودکی یا کفر یا دیوانه‌گی روزه نگرفته است، قضا بر او واجب نیست و نیز سالمندان اعم از مرد و زن که روزه گرفتن برای آنان با مشقت و طاقت فرسا است، باید از هر روزی فدیه بدهند و قضا لازم نیست.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیست و یکم

موضوع درس: کفارهٔ روزه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با احکام کفارهٔ روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افزایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

کفارهٔ روزه: جریمهٔ معین که به خاطر باطل کردن روزه پرداخت می‌شود.

یک مد طعام: معادل ۷۵۰ گرم طعام

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: در چه مواردی فقط قضای روزه واجب است؟ کفارۀ روزه یعنی چه؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۰ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: کفاره یعنی چه؟ انواع کفاره را نام ببرید.	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کارخانه‌گی: متن درس را برای خانواده بخوانید و در بارۀ آن با هم صحبت کنید؟		

معلومات تکمیلی

قضای روزه:

کسی که قضای روزهٔ ماه رمضان را گرفته است می‌تواند تا قبل از ظهر افطار کند؛ ولی اگر از ظهر بگذرد، نمی‌تواند روزه‌ای قضا را افطار کند؛ بنابراین باید هم آنروز را دو باره قضا کند و هم بنابر احتیاط کفاره بدهد و کفاره اش این است که ده مسکین را طعام بدهد و اگر نتوانست، باید سه روز روزه بگیرد.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیست و دوم

موضوع درس: راه‌های اثبات اول ماه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با احکام راه‌های اثبات اول ماه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

رؤیت: دیدن

هلال: ماه نو

حاکم شرع: مجتهد جامع الشرایط

عادل: کسی که ظاهراً کاری بد از او دیده نشده باشد.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۳	ایجاد انگیزه: یک مد طعام چقدر است؟ اول ماه چگونه به اثبات می‌رسد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۴	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۵	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۶	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۷	به شاگردان فرصت می دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۸	ارزشیابی: راه‌های ثبوت اول ماه را نام ببرید. آیا اول ماه از طریق تلفن ثابت می‌شود؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۹	کار خانه‌گی: یک صفحه در بارۀ ماه نو بنویسید؟		

معلومات تکمیلی

اگر رؤیت هلال در شهر دیگری ثابت شود؛ چنانچه افق آن با افق شهر شما یکی باشد یا طوری باشدکه اگر در آن شهر ماه دیده شود، در شهر شما هم دیده می‌شود، درین صورت برای شما هم اول ماه ثابت می‌گردد و اگر چنین نباشد، ثابت نمی‌گردد.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیست و سوم

موضوع درس: فطره روزه

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با احکام فطره روزه آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

فطره روزه: زکاتی که به خاطر فطره روزه پرداخت می‌شود.

بالغ: کسی که به سن تکلیف رسیده باشد

تارک: ترک کننده

صاع: سه کیلو

مساکین: جمع مسکین

فعالیت‌های تدریس

زمان به دقیقه	فعالیت‌های شاگردان	فعالیت‌های معلم	شماره
۵ دقیقه		سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.	۱
۵دقیقه	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جـــــواب می‌دهند.	ایجاد انگیزه: فطره روزه یعنی چه؟	۲
۵ دقیقه	به دقت گوش می دهند	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	۳
۵ دقیقه	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	لغات و اصطلاحات درس را روی تختـــه می‌نویسد و معنای هریک را از شاگـــــردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	۴
۱۵ دقیقه		نکات اصلی درس را در تختـــه یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.	۵
۵ دقیقه	می‌پرسند.	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	۶
۵دقیقه	جواب می‌دهند.	ارزشیابی: مقدار فطره روزه چقدر است؟ زکات فطره در چه وقت باید پرداخت شود؟	۷
		کار خانه‌گی: دو مسألهٔ دیگر در مورد زکات فطره از توضیـــــــــح المسائل پیدا کرده و درکتابچه تان بنویسید؟	۸

معلومات تکمیلی

مصرف زکات فطره:

فطرهٔ غیر سید به سید داده نمی‌شود؛ اما فطره سید را به سید و غیر سید می‌شود داد.

در فقیری که فطره به او داده می‌شود، عدالت شرط نیست؛ ولی احوط این است که به شرابخوار و متجاهر به معصیت داده نشود. همچنین جایز نیست به کسی داده شود که آن را در معصیت مصرف می‌کند.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیست و چهارم

موضوع درس: اهمیت حج

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با اهمیت حج آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افزایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

حج: قصد وآهنگ چیزی را کردن.

استطاعت: توانایی داشتن.

مستطیع: شخصی که توانایی مالی دارد.

استطاعت زمانی: کافی بودن زمان برای انجام حج.

استطاعت مالی: فراهم بودن مالی برای انجام حج.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: حج چه اهمیتی دارد؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر مـی‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگـــــردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می دهند	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگــردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تختـــــه یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: مقدار فطـــــرهٔ روزه چقدر است؟ زکات فطره در چه وقت باید پرداخت شود؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: خلاصهٔ درس را در پنج سطر بنویسید؟		

معلومات تکمیلی

حج فریضهٔ است از فرایض الهی و مقصود از آن در آیین اسلام، آهنگ بیت الله الحرام برای ادای اعمالی مخصوص در مقطع زمانی خاص می‌باشد.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.
۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.
۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیست و پنجم

موضوع درس: شرایط وجوب حج

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با شرایط وجوب حج آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افرایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش، خلق موقعیت برای داوری.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

شرایط: جمع شرط

وجوب: الزامی بودن انجام کاری

استطاعت جسمی: توانمندی و قدرت بدنی

خانهٔ ملکی: خانهٔ شخصی

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: حج چگونه تعریف می‌شود؟ شرایط وجوب حج کدام اند؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: شرایط وجوب حج را نام ببرید. اگر بعد از حج به فقر مبتلا شود، حج بر او واجب است یا نه؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: در بارۀ شرایط وجوب حج یک مسأله بیاورید که در درس نباشد؟		

معلومات تکمیلی

حج بر چه کسی واجب است؟

حج واجب بر هر کسی که شرایط زیر را دارد، یک بار در عمر واجب می‌گردد:

۱. بلوغ، حج بر شخص نابالغ واجب نیست هر چند که استطاعت مالی هم داشته باشد.

۲. عقل، بر انسان دیوانه حج واجب نیست.

۳. استطاعت.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

شماره درس: درس بیست و ششم

موضوع درس: اقسام حج

مدت تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف درس:

۱- شاگردان با اقسام حج آشنا شوند.

۲- آنچه را آموخته اند بتوانند بیان کنند.

۳- افزایش توجه و التزام نسبت به آنچه آموخته اند.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

وسایل مورد نیاز

کتاب تعلیم و تربیه اسلامی صنف هشتم، تخته سفید و مارکر و یا تخته سیاه و تباشیر.

لغات و اصطلاحات درس

اقسام حج: انواع حج

مناسک: اعمال خاص حج

حج افراد: حج کسانی که ساکن مکه و یا ساکن اطراف مکه تا ۱۶ فرسخ باشد.

حج تمتع: حج کسانی که وطن شان از مکه دور می‌باشد.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف و دیدن کار خانه‌گی.		۵ دقیقه
۲	ایجاد انگیزه: استطاعت به چه معنـــــی می‌باشد؟ اقسام و انواع حج کدام اند؟	به دقت گوش می‌دهند و فکر می‌کنند و جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۳	یکی از شاگردان متن درس را می‌خواند و معلم اشتباهات او را تصحیح می‌کند.	به دقت گوش می‌دهند.	۵ دقیقه
۴	لغات و اصطلاحات درس را روی تخته می‌نویسد و معنای هریک را از شاگردان می‌پرسد و سپس خودش معنای صحیح آن را می‌نویسد.	گوش می‌دهند و می‌نویسند و در توضیح معانی کلمات، مشارکت می‌کنند.	۵ دقیقه
۵	نکات اصلی درس را در تخته یادداشت می‌کند و سپس پیرامون آن توضیح می‌دهد.		۱۵ دقیقه
۶	به شاگردان فرصت می‌دهد تا سؤال‌های شانرا مطرح کنند.	می‌پرسند.	۵ دقیقه
۷	ارزشیابی: حج تمتع به چه حجی گفته می‌شود؟ حج افراد کدام حج است؟	جواب می‌دهند.	۵دقیقه
۸	کار خانه‌گی: در بارۀ حج افراد پنج سطر بنویسید؟		

معلومات تکمیلی

حج یا واجب است یا مستحب و حج واجب سه گونه است به شرح زیر:

۱. حجۀالاسلام، وآن حجی است که یک بار در عمر بر کسی واجب می‌شود که شرایط وجوب حج در او باشد.

۲. حجی که انسان به واسطۀ نذر، عهد یا قسم بر خود واجب می گرداند.

۳. حج استیجاری؛ یعنی حجی که انسان به عنوان اجیر به نیابت از دیگری بجا می‌آورد.

برای معلومات بیشتر به منابع زیر مراجعه شود:

۱. احکام عبادات، علامه محمدتقی مدرسی.

۲. آموزش فقه، محمدحسین فلاح.

۳. توضیح المسائل، مراجع تقلید.

بخش سیره و حدیث

(آداب واخلاق)

معلومات تکمیلی بخش

ضرورت

بدون شک همهٔ انسانها به دنبال سعادت و خوشبختی هستند و می‌کوشند مایهٔ سعادت و خوشبختی خود را در زنده‌گی فردی، خانواده‌گی و اجتماعی فراهم سازند و مشکل انسان در نشناختن اصل سعادت است. قرآن کریم و احادیث شریف تنها راه رسیدن به این اصل را کسب اخلاق و فضایل اخلاقی و از بین بردن رذایل اخلاقی می‌داند. با مجهّز شدن به اخلاق، صفا و صمیمیت و برخورد خوب را در عرصه‌های مختلف زنده‌گی حاکم سازیم و ارتباط خود را بر محور صفا، تعاون، همدردی و عاطفه استوار سازیم؛ بگونه‌ای که احترام و حریم همگان حفظ شود. به همین دلیل شایسته است که متعلّمین عزیز ما راه‌های رسیدن به فضایل اخلاقی و از بین بردن رذایل اخلاقی را فرا گرفته، خود را به زیور اخلاق که یگانه راه سعادت و خوشبختی است، آراسته سازند. این کتاب که بعضی از دستورات اخلاقی اسلام را مورد بررسی قرار داده، می‌تواند دریچهٔ بسیار کوچکی باشد برای دیدن منظرهٔ زیبای آداب و اخلاق اسلامی.

اهداف

۱. دانشی: معلّمین گرامی با روشهای مناسبی که مورد اشاره قرار می‌گیرد، به تدریس بپردازند تا متعلّمین به آسانی بتوانند درس را فرا بگیرند.

۲. گرایشی: آموزش باید به گونه‌ای باشد که متعلّمین به علاوهٔ فراگیری درس، به موضوعات اخلاقی که در درس مورد بررسی قرار گرفته، باورمند گردند.

۳. مهارتی: متعلّمین بعد از فراگیری درس و باورمند شدن به آن، بتوانند آن را به دیگران بیاموزند.

کتاب حاضر

در این کتا ب پانزده موضوع اخلاقی که در قرآن عظیم‌الشأن و احادیث شریف مورد تأکید قرار گرفته، با استفاده از آیا ت و روایا ت و به کارگیری تمثیل و تشبیه، تدوین گردیده که تبیین دقیق آن با استفاده از روش مناسب می‌تواند به تحقّق اهداف کمک کرده، نتیجهٔ تربیتی خوبی برای متعلّمین داشته باشد.

روش‌های تدریس

۱. داستان: در انتقال مفاهیم اخلاقی، روش داستان یکی از بهترین روش‌ها است. معلّمین محترم می‌توانند با استفاده از این روش، آموزه‌های اخلاقی را به شاگردان بیاموزند.

۲. قصّه: این روش نیز یکی از راه‌های مناسب انتقال آموزه‌های اخلاقی است.

۳. سخنرانی: سخنرانی و موعظه نیز یکی از راه‌های بسیار مناسب موضوعات اخلاقی برای شاگردان است.

٤. پرسش و پاسخ: این روش نیز یکی از روش‌های پرکاربرد در انتقال مفاهیم دینی است و باعث می‌شود مطالب به خوبی در ذهن شاگردان باقی بماند.

شماره درس: درس بیست و هفتم

موضوع درس: تقوا

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری معنا، اهمّیت و نشانه‌های افراد با تقوا.

۲. باورمند شدن به اینکه یگانه راهی که می‌تواند انسان را محبوب خدا ساخته و به عنوان بهترین توشه و لباس همیشه همراه انسان باشد، تقوا است.

۳. توانایی انتقال آموزه‌های دین پیرامون تقوا به دیگران.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

أَوفی: با وفاتر

واتَّقی: پرهیزگارتر

دِژ: به معنای قلعهٔ مستحکم که دشمن نتواند نفوذ کند؛ همان گونه که یک قلعه از ورود دشمن خارجی جلوگیری می‌کند، تقوا نیز قلعه‌ای است که نمی‌گذارد هواهای نفسانی در وجود انسان فرمان روای کند.

أکرَمَکُم: گرامی‌ترین شما.

برکات: جمع برکت، به معنای نعمت‌هایی است که خداوند در اختیار انسان قرار داده.

فرجام: به معنای سر انجام کار، عاقبت.

نشانه: به معنای علامت.

تَقَرُّب: به معنای نزدیک شدن. به این معنا که هر کس پرهیزکاری داشته باشد نزد خداوند ارزشمند می‌گردد.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱.تقوا در لغت و اصطلاح به چه معنا است؟ ۲. اهمّیت تقوا را از چه راه‌هایی می‌توان فهمید؟ ۳. پرهیزکاری چه تأثیراتی دارد؟ و نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن	توجّه و یادداشت نـــکات مهم در کتابچه شاگــــردان به سؤالات توجه نموده جواب می‌دهند.	۱۰دقیقه
۲	تبیین و تشریح آیات و روایاتی که پیرامون اهمّیت تقوا ذکر گردیده. تشریح مطالبی که تحت عنوان اثر تقوا از نظر قرآن اشاره گردیده و توظیف شاگردان درگروه‌های سه نفری تا در بارۀ مفاهیم درس تبادل نظر نمایند.	توجّه و دقت یادداشت‌برداری از تو ضیحات معلم و انجام فعّالیتها.	۲۰دقیقه
۳	به سؤالات شاگردان پاسخ می‌دهد.	شاگردان سؤالاتی را مطرح می‌کنند.	۵ دقیقه
۴	توضیح این مطلب که چگونه راست‌گویی، امانت‌داری، وفای به عهد، احسان، خوشخویی و تقرّب به خدا نشانۀ افراد با تقوا است.	توجّه و یادداشت	۵ دقیقه
۵	ارزشیابی: ۱. چه رابطه‌ای بین پرهیزکاری و نزول برکات وجود دارد؟ ۲. افراد با تقوا را از چه راه‌هایی می‌توان شناخت؟[۱]	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده	۵دقیقه
۶	در بارۀ تقوا از نگاه قرآن پنج سطر بنویسند	انجام کار خانه‌گی	در خانه

۱.نهج البلاغه خطبه ۱۶

معلومات تکمیلی

الف- دانستنی‌هایی برای معلّم

تقوا مرکب راهوار: بهترین وسیله‌ای که می‌تواند انسان را به ساحل نجات برساند، پرهیزکاری است که حضرت علی علیه‌السلام در نهج البلاغه از او به عنوان مرکب راهوار نام می‌برد (**وَإِنَّ التَّقْوَى مَطَايا ذُلُلٌ حُمِلَ عَلَيها أَهْلُهَا، وَأُعْطُوا أَزِمَّتَها، فَأَوْرَدَتْهُمُ الجَنَّةَ**)[1] اما تقوا همانند مرکب‌های راهوار و آرامی است که صاحبانشان بر آنها سوارند و زمامشان را به دست دارند و تا دل بهشت آنان را پیش می‌برند!

تقوا و نجات از مشکلات: «**وَ مَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا** »[2] این آیه از امیدبخش‌ترین آیات قرآن است که پرده‌های نومیدی را می‌درد و شعاع‌های حیات‌بخش امید را به قلب می‌تاباند و به تمام افراد پرهیزگار وعدهٔ نجات و حل مشکلات می‌دهد. در حدیثی از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده: «من آیه‌ای را می‌شناسم که اگر تمام انسانها دست به دامن آن زنند، برای [حل مشکلات] آنها کافی است.» پس آیهٔ (**وَ مَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجًا**) را تلاوت نمود و بارها آن را تکرار نمود.[3]

آثار تقوا: پرهیزکاری آثاری فراوانی در کثرت رزق و روزی، صفای دل و باطن، شناخت حق، کمال انسان، نجات و رهایی از سختی‌ها، نزول برکات الهی و هدایت انسان دارد.

برای آگاهی بیشتر می‌توانید به کتابهای ذیل مراجعه نمایید.

۱. تفسیر نمونه ج۹ ص۴۳۵ ذیل آیهٔ ۵۱ سورهٔ یوسف

۲. همان ج۲۵ ص۷۱ ذیل آیهٔ ۱۲ سورهٔ نوح

۳. همان ج۲۳ ص۳۹۸ ذیل آیهٔ۲۸ سورهٔ حدید

۴. تفسیر پرتو ج۶ ص۵۳ ذیل آیهٔ ۳۱ سورهٔ نبأ

۵. تفسیر نمونه ج۶ ص۲۶۵ ذیل آیهٔ ۹۶ سورهٔ اعراف

ب- منابع

۱. تفسیر نمونه آدرس‌های بالا

۲. تفسیر المیزان ج ۲ص۵۷ و ج ۵ ص۲۶۷

[2] طلاق/۲

[3] قرآن حکیم وشرح ایات منتخب آیت الله مکارم ص۵۵۸

شماره درس: درس بیست و هشتم

موضوع درس: تقوا «۲»

زمان تدریس: ۴۵ دقیقه

اهداف

۱.آشنایی با مراحل، نقش و ویژگی‌های افراد با تقوا.

۲. باورمندی به اینکه انسان می‌تواند به بالاترین مرحلهٔ تقوا راه پیداکرده و به نقش تقوا پی‌ببرد.

۳. توانایی تبیین نقش تقوا و ویژگی‌های افراد با تقوا.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

مراحل: جمع مر حله به معنای درجه.

عوام: یعنی توده و اکثر مردم .

خواص: یعنی یک عدّه کمی.

خاص الخاص: یعنی یک تعداد بسیار کم.

زمام: به معنای افسار؛ همان گونه که بعضی حیوانات دارای افسار اند، تقوا افساری است که انسان را از افتادن در درّه گناه نجات می‌دهد.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. چرا از تقوا به عنوان بهترین لباس نام برده شده؟ ۲. آیا می‌توانید چند تا از ویژگی‌های افراد با تقوا را نام ببرید؟ و نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن.	توجّه و یادداشت نکات مهم در کتابچه. شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب میدهند.	۱۰دقیقه
۲	تبیین دقیق مراحل تقوا.	یادداشت برداری.	۶ دقیقه
۳	تشریح نقش تقوا در رساندن انسان به سعادت و مانع شدن از افتادن در دام گناه. تبیین ویژگی‌های افراد با تقوا و توظیف شاگردان تا متن درس را به صورت فردی مطالعه نمایند و دو نفر از شاگردان برای دیگران توضیح دهند.	توجّه و یادداشت نکات مهم یادداشت و توجّه انجام فعّالیت‌ها	۲۰دقیقه
۴	پاسخ به سؤالات شاگردان	شاگردان سؤالاتی را در بارهٔ موضوع درس مطرح می کنند.	۵ دقیقه
۵	ارزشیابی: ۱. چه آفتی می‌تواند تقوا را از بین ببرد؟ ۲..چه رابطه‌ای بین تقوا و بریک موتر وجود دارد؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده	۴دقیقه
۶	در بارهٔ نقش تقوا پنج سطر بنویسند.	انجام کار خانه گی	در خانه

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلم

در قرآن عظیم الشأن فوایدی زیادی برای تقوا ذکرشده که بعضاً عبارتند از:

الف. عامل دریافت پاداش: خداوندﷻ می‌فرماید: «هر کس تقوا پیشه کند و شکیبایی داشته باشد، خداوند پاداش او را خواهد داد؛ چرا که خدا اجر نیکوکاران را ضایع نمی‌کند» (**قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنا إِنَّهُ مَنْ يَتَّقِ وَ يَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ**)[1]

ب.آسان شدن کار: خداوندﷻ می‌فرماید: «هر کس تقوای الهی پیشه کند، خداوند کار را بر او آسان می‌سازد» (**وَ مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْراً**)[2]

ج.آمرزش گناهان: «خداوند گناهان او را می‌بخشد و پاداش او را بزرگ می‌سازد» (**وَ مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئاتِهِ وَ يُعْظِمْ لَهُ أَجْراً**)[3]

۱. برای معلومات بیشتر در بارهٔ فواید تقوا و روش برخورد با دنیا، ضرورت تقوا و خودسازی و موانع تقوا به نهج البلاغه به ترتیب به خطبهٔ۱۶، ۱۳۲، ۱۵۷ و حکمت ۳۷۰ مراجعه شود.

برای شناخت ارکان تقوا، حقیقت تقوا، مراتب تقوا، منشأ تقوا و موجبات تقوا به تفسیر التحریر ج۱۸ ص۱۸ ذیل آیهٔ **۹** سورهٔ مؤمنون و تفسیرنمونه ج۱ ص۷۹، ج۵ ص۷۸، ج۷ ص۱۴۳ ذیل آیات **۲** سورهٔ بقره، **۹۳** سورهٔ مائده و **۲۹** سورهٔ انفال مراجعه شود.

[1] -یوسف/۹۰

[2] -طلاق/۴

[3] -هما ن/۵

شماره درس: درس بیست و نهم

موضوع درس: راستگویی«۱»

زمان تدریس: یک ساعت ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری ارزش، انواع راستی و ویژگی‌های راستگویان.
۲. باورمندی به اینکه تنها راه اعتبار پیداکردن و رسیدن به سعادت راستی و راستگویی است.
۳. توانایی تدریس و انتقال آموزه‌های دین در بارهٔ راستی و راستگویی.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

راستی و راستگویی: تفاوت این دو در این است که راستگویی مربوط به سخن و گفتار انسان است. به تعبیر دیگر راستگویی صفت کلام است؛ امّا راستی عام است، هم شامل گفتار می‌شود و هم شامل کردار.

راستی زبان حق: به این معنا که خداوندﷻ حق را آفرید و این حق باید در قالب کردار و گفتار ابراز گردد. تنها چیزی که می‌تواند بیان‌گر حق با شد، راستی و راستگویی است.

راستی امانت‌داری: به این معنا که خداوندﷻ زبان را در اختیار ما قرار داده و در دین هم به راستی و راستگویی سفارش کرده است و ما هم با پذیرش دین اسلام و توصیه‌های آن تعهّد نمودیم که از این وسیله برای راستی و راستگویی استفاده کنیم و اگر چنین نکنیم، به امانت الهی خیانت کرده ایم.

فعالیت‌های تدریس

زمان به دقیقه	فعالیت‌های شاگردان	فعالیت‌های معلم	شماره
۱۰دقیقه	یادداشت برداری شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. راستی و راستگویی چه تفاوت دارد؟ ۲. افراد راستگو چگونه به آن مقام رسیده اند؟ ۳. نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن.	۱
۱۵ دقیقه	توجّه و یادداشت برداری توجّه و یادداشت برداری	تشریح ارزش راستی و راستگویی در اسلام و تبیین تفاوت آن دو و بیان ویژه‌گی افراد راستگو.	۲
۱۱ دقیقه	توجّه و یادداشت برداری انجام فعّالیت‌ها	تشریح هرکدام از احادیثی که در نمودار ترسیم شده است. تقسیم شاگردان در گروه چهار نفری تا در بارۀ مفاهیم درس تبادل نظر نمایند. راهنمایی و نظارت.	۳
۵ دقیقه	شاگردان سؤالاتی را مطرح می‌کنند.	پاسخ به سؤالات شاگردان	۴
۴دقیقه	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	ارزشیابی: ۱. راستی چگونه زبان حق است؟ ۲. افراد راستگو چند ویژه‌گی دارند؟	۵
در خانه	انجام کار خانه‌گی	شاگردان در بارۀ راستی و راستگویی پنج سطر بنویسند.	۶

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلم

خداوندﷻ در قرآن کریم در بارۀ راستگویان با تعبیرهای مختلف یاد کرده است که بعضی از آنها مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱. راستگویی یکی از ویژه‌گی‌های افراد پرهیزگار است. (**وَ الصَّادِقِينَ**).[۱]

۲. عامل رستگاری بزرگ: یکی از چیزهایی که باعث رستگاری انسان در روز قیامت می‌گردد، راستگویی است. خداوندﷻ می‌فرماید: «امروز روزی است که راستی راستگویان به آنها سود می‌بخشد» (**قالَ اللَّهُ هذا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ**).[۲]

۳. عامل تداوم خط پرهیزکاری: خداوندﷻ در قرآن کریم نخست می‌فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید از مخالفت فرمان خدا بپرهیزید» (**يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ**). و سپس برای اینکه بتوانند راه پر پیچ و خم تقوا را بدون اشتباه و انحراف بپیمایند، اضافه می کند: «با صادقان باشید» (**وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ**).[۳]

۴. عامل استقامت: خداوندﷻ در قرآن وقتی برنامۀ نیکوکاران را شرح می‌دهد، می‌فرماید: «کسانی هستند که در هنگام محرومیت و فقر و به هنگام بیماری و درد و همچنین در موقع جنگ در برابر دشمن، صبر و استقامت به خرج می‌دهند و در برابر این حوادث زانو نمی‌زنند» (**وَ الصَّابِرِينَ فِي الْبَأْساءِ وَ الضَّرَّاءِ وَ حِينَ الْبَأْسِ**) و در پایان آیه می‌فرماید: «اینها کسانی هستند که راست می گویند و اینها پرهیزکارانند» (**أُولئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَ أُولئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ**).[۴]

[۱]-آل عمران/۱۷

[۲]-مائده/۱۱۹

[۳]-توبه/۱۱۹

[۴]-بقره/۱۷۷

شماره درس: درس سی‌ام

موضوع درس: راستی و راستگویی «۲»

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵دقیقه

اهداف

۱. شناخت الگوهای راستی و عرصه‌های راستی.

۲. باورمندی به اینکه راستی و راستگویی راه انبیاء و اولیاءالهی علیهم‌السلام است.

۳. توانایی معرّفی الگوهای راستی و تبیین عرصه‌های راستی.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت، تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

عرصه: به معنای میدان به این معنا که صداقت و راستی باید در تمام ابعاد زنده‌گی فردی، خانواده‌گی و اجتماعی وجود داشته باشد.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف ایجاد انگیزه با سؤالاتی؛ مانند: ۱. آیا راستی و راستگویی فقط در خانه خوب است یا در همه جا؟ ۲. راستی بین حکومت و مردم چه اهمّیتی دارد؟ و نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن.	شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب میدهند. توجّه و یادداشت برداری.	۱۰دقیقه
۲	تبیین این نکته که چگونه خداوندﷻ معلم راستی است، پیامبران و اولیاءالهی علیهم‌السلام چگونه می‌توانند الگوی راستی و راستگویی باشند.	توجّه و یادداشت برداری	۷ دقیقه
۳	تشریح اهمّیت صداقت در خانواده.	توجّه و یادداشت برداری.	۶ دقیقه
۴	تبیین این نکته که صداقت چه نقشی می‌تواند در صمیمیت افراد یک جامعه داشته باشد.	توجه	۶ دقیقه
۵	صداقت و راستی زمامداران چه نقشی در پیشرفت جامعه دارد؟ توظیف شاگردان برای مطالعۀ فردی.	توجه و انجام فعّالیت‌ها.	۱۰ دقیقه
۶	نتیجه گیری	توجه	
۷	ارزشیابی: ۱. خداوندﷻ در قرآن چه ویژه‌گی را برای افراد با ایمان ذکر کرده است؟ ۲. خداوندﷻ از کدام پیامبر به عنوان صدّیق یاد کرده؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۴ دقیقه
۸	شاگردان در بارۀ راستی و راستگویی پنج سطر بنویسند.	انجام کار خانه‌گی	در خانه

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلّم

مقام راستگویان

در قرآن مجید جمعی از پیامبران علیهم السلام بزرگ و مانند آنان به عنوان صِدِیق توصیف شده‌اند از جمله، إِبْراهِیمَ علیه السلام: **إِنَّهُ كانَ صِدِّيقاً نَبِيًّا** [1] در بارهٔ ادریس پیامبر بزرگ خدا علیه السلام نیز همین تعبیر آمده است [2] در مورد مریم مادر حضرت مسیح علیهما السلام نیز می‌خوانیم: **وَ أُمُّهُ صِدِّيقَةٌ** [3] و در بعضی از آیات قرآن، صدیقین همردیف پیامبران علیهم السلام ذکر شده اند؛ چنان که در آیهٔ ۶۹ سورهٔ نساء می‌خوانیم: **وَ مَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَ الرَّسُولَ فَأُولئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ وَ الشُّهَداءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسُنَ أُولئِكَ رَفِيقاً**: کسی که خدا و پیامبر را اطاعت کند (در قیامت) همنشین کسانی خواهد بود که خدا نعمتش را بر آنها تمام کرده، از پیامبران و صدیقین و شهداء و صالحین، و آنها رفیق‌های خوبی هستند.

صدّیق صیغهٔ مبالغه از مادهٔ صدق است و به کسی گفته می‌شود که صدق و راستی سراسر وجودش را احاطه کرده و صداقت در فکر، گفتار، کردار و تمام زندگی او منعکس است و این اهمیت مقام صدق را نشان می‌دهد.

معلّمین گرامی: برای آگاهی بیشتر در بارهٔ:

۱. مراد از راستگو یان؛

۲- ویژه گی راستگو یان؛

به آدرس ذیل مرا جعه نمایند.

الف- تفسیر احسن الحدیث ج۲ ص۳۹۷ ذیل آیهٔ ۶۹ سورهٔ نساء

ب-تفسیر نمونه ج۳ ص۴۶۰ ذیل همان آیه

ج-–تفسیر نمونه ج۲۰ ص۹۰ ذیل آیهٔ ۲۸ سورهٔ مؤمن

د-تفسیر نمونه ج۲۳ ص۳۵۴ ذیل آیهٔ ۱۹سورهٔ حدید

تفسیر کشف الاسرار ج۸ ص۴۲۳ ذیل آیهٔ ۳۳ سورهٔ زمر

---

[1]- مریم / ۴۱

[2]- همان/۵۶

[3]- مائده /۷۵

شماره درس: درس سی و یکم

موضوع درس: جهاد با نفس

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه.

اهداف

۱. آشنایی با معنا، ثمرات و الگوی جهاد با نفس.

۲. باور به اینکه یگانه راه نجات، مبارزه با دشمن درونی است.

۳. توانایی تدریس آموزه‌های دین اسلام در بارهٔ جهاد با نفس.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. جهاد: به معنای جنگیدن در راه حق و دعوت کردن به سوی راه حق [۱]

۲. ثمرات: جمع ثمر به معنای حاصل و نتیجهٔ یک کار؛ نظیر این اشعار:

دانش ثمـــــر درخت دین است　　برشو بـــــدرخت مصطفای [۲]

بهر خدمت هرکه بر بندد کمـــر　　از درخت معـــرفت یابد ثمر

۳. عادت: به معنای خوی

کجا چون طبع مردم خوی‌گیر است　　ز هرکس آدمی عادت پذیر است [۳]

۴. حکمت: به معنای دانایی، علم و دانش

جهان سر بسر حکمت و عبرت است　　چرا بهرهٔ ما همه غفلـــت است [۴]

---

[۱]– لغت نامه دهخدا مادهٔ جهد

[۲]– ناصر خسرو

[۳]– عطار

[۴]– فردوسی

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های معلم	فعالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام و احوال‌پرسی، تنظیم صنف - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. جهاد با نفس مشکل‌تر است یا جهاد با دشمن خارجی؟ ۲. چگونه جهاد با نفس می‌تواند عادت‌های بد را از بین ببرد؟، و نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن.	توجّه و یادداشت‌برداری. شاگـــــردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰دقیقه
۲	تبیین دقیق معنای جهاد با نفس با استفاده از تشبیه و تمثیل.	توجّه و یادداشت.	۷ دقیقه
۳	تشریح مواردی که تحت عنوان ثمرات جهاد با نفس آمده.	دقت و یادداشت‌برداری	۷ دقیقه
۴	بیان داستان دیگر در بارۀ جهاد با نفس. تقسیم شاگردان به گروه‌های سه نفری تا در بارۀ مفاهیم درس بحث کنند. راهنمایی و نظارت.	توجه و یادداشت‌برداری و انجام فعّالیت.	۱۰ دقیقه
۵	پاسخ به سؤالات شاگردان	شاگردان سؤلاتی را در بارۀ موضوع درس مطرح می‌کنند.	۷ دقیقه
۶	ارزشیابی: پیروی کردن از هوای نفس چه پیامدهایی دارد؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده	۴ دقیقه
۷	شاگردان در بارۀ جهاد با نفس هشت سطر بنویسند.	انجام کار خانه‌گی	در خانه

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلّم

هواپرستی و عواقب دردناک آن:

بی‌شک در وجود انسان، غرایز و امیال گوناگونی وجود دارد که همهٔ آنها برای ادامهٔ حیات او ضرورت دارد؛ مانند: خشم و غضب، علاقه به خویشتن، علاقه به مال و زنده‌گی مادی و امثال اینها. بدون تردید دستگاه آفرینش همهٔ اینها را برای همان هدف تکاملی آفریده است؛ اما مهم این است که گاه اینها از حد متعادل تجاوز می‌کنند و بنای طغیان و یاغی‌گری می‌گذارند؛ به گونه‌ای که عقل را زندانی کرده و بر کل وجود انسان حاکم می‌شوند و زمام اختیار او را در دست می‌گیرند و این درست همان چیزی است که از آن به هواپرستی تعبیر می‌شود؛ چنان‌که قرآن می‌فرماید: (**وَ لا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنا قَلْبَهُ عَنْ ذِکْرِنا وَ اتَّبَعَ هَواهُ**) از کسی که قلب او را غافل از یاد خود کرده‌ایم و پیرو هوای خویش است، اطاعت مکن[1] دلیلش این است که هواپرستی نقطه مقابل حق‌طلبی است و انسان را از راه خدا بیرون می‌برد؛ چنان‌که در قرآن می‌خوانیم: (**فَاحْکُمْ بَیْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَ لا تَتَّبِعِ الْهَوی فَیُضِلَّكَ عَنْ سَبِیلِ اللَّهِ**) در میان مردم به حق داوری کن و پیرو هوا مباش که تو را از راه خدا گمراه می‌کند.[2]

[1]- کهف / ۲۸

[2]-ص / ۲۶

شماره درس: درس سی و دوم

موضوع درس: حُسن خُلق

زمان: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه.

اهداف

۱. فراگیری معنای حسن خلق، راه‌های به دست آوردن و اهمّیت آن.

۲. باورمندی به اینکه حسن خلق تأثیر زیادی در شادی و نشاط انسان دارد.

۳. توانایی پیداکردن تدریس آموزه‌های دین در بارهٔ حسن خلق.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

حسن خلق: یعنی نیکویی خوی و خوش‌خویی و خوش‌خُلقی

ما را بصر ز چشمه حسن تو خورده آب   آن آب نوش زهر شده تا گریسته[1]

[1]- سعدی

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های شاگردان	فعالیت‌های معلم	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف - ایجاد انگیزه با سؤلاتی؛ مانند: ۱. از چه راه می‌توان حسن خلق را به دست آورد؟ ۲. حسن خلق در خانواده چه نقشی دارد؟ و نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن.	توجّه و یادداشت‌برداری. شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰دقیقه
۲	تشریح رابطۀ خوش‌خُلقی با نشاط و شادابی.	توجّه و یادداشت	۷دقیقه
۳	تشریح مطالبی که در نمودار با استفاده از روایات آمده است.	توجه	۸دقیقه
٤	بیان معنای حسن خلق از نظر روایات.	خوب گوش دادن	۶دقیقه
٥	تشریح راه‌های به دست آوردن حسن خلق، توظیف شاگردان تا دو نفری در بارۀ مفاهیم درس گفتگو نمایند و راهنمایی و نظارت.	توجه، دقّت و انجام فعّالیت	۱۰دقیقه
٦	ارزشیابی: ۱. از چه راههایی می‌توان حسن خلق را به دست آورد؟ ۲ . به نظر شما آیا خوش خلقی می‌تواند در نشاط انسان تأثیر داشته باشد؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۵دقیقه
۷	توظیف شاگردان به نوشتن مقاله.	انجام کارخانه‌گی	در خانه

دانستنی‌هایی برای معلم

بدون شک حسن خلق یکی از موضوعات مهم در حیات جامعهٔ بشری است و الگوهای اخلاقی زیادی در قرآن معرفی شده است که نمونهٔ بارز آن پیامبر مکرم اسلامﷺ است؛ چنان‌که خداوندﷻ می‌فرماید: (**وَ إِنَّكَ لَعَلى‏ خُلُقٍ عَظِيمٍ**).[1] بطور اجمال مواردی از اخلاق آن حضرت مورد اشاره قرار می‌گیرد.

نمونه‌ای از اخلاق پیامبرﷺ

پیروزی پیامبر اسلامﷺ هر چند با تأیید و امداد الهی بود؛ ولی عوامل زیادی در آن دخالت داشت که یکی از مهم‌ترین آنها را باید جاذبهٔ اخلاقی پیامبرﷺ دانست. آن چنان صفات عالی انسانی و مکارم اخلاق در او جمع بود که هم دشمنان سرسخت را تحت تأثیر قرار می‌داد و به تسلیم وادار می‌کرد و هم دوستان را سخت مجذوب می‌ساخت... در بارهٔ حسن خلق پیامبرﷺ و عفو، گذشت، عطوفت، مهربانی، ایثار و فداکاری و تقوای آن حضرتﷺ داستان‌هایی زیادی بیان شده. در حدیثی از حسین بن علیعليهما‌السلام آمده است: رفتار پیامبرﷺ با هم‌نشینانش چنین بود که دائماً خوشرو و خندان و سهل الخلق و ملایم بود، هرگز خشن و سنگدل و پرخاشگر و بدزبان و عیبجو و مدیحه‌گر نبود، هیچ‌کس از او مأیوس نمی‌شد و هر کس به در خانهٔ او می‌آمد نومید باز نمی‌گشت: سه چیز را از خود رها کرده بود: مجادله در سخن، پرگویی و دخالت در کاری که به او مربوط نبود، و سه چیز را در مورد مردم رها کرده بود: کسی را مذمت نمی‌کرد، و سرزنش نمی‌فرمود، و از لغزش‌ها و عیوب پنهانی مردم جستجو نمی‌کرد[2]. چه خوب است که این اخلاق اسلامی امروز زنده شود و در هر مسلمانی پرتوی از خلق و خوی پیامبرﷺ باشد.

برای آگاهی بیشتر در بارهٔ عناوین مرتبط با موضوع، به آدرس‌های داده شده مراجعه شود

۱. نقش آموزش‌های اخلاقی در جامعه و اجرای قانون- تفسیر المیزان ج۴ ص۱۱۱ ذیل آیهٔ ۲۰۰ سورهٔ آل عمران.

۲. نقش اخلاق در سعادت و شفاوت- تفسیر المیزان ج۶ ص۱۶۶ ذیل آیهٔ ۱۰۵سورهٔ مائده.

۳. ارزش‌های اخلاقی و عوامل حفظ ارزش‌های اخلاقی- تفسیر نمونه ج۷ ص۶۴ ذیل آیهٔ ۱۹۹ سورهٔ اعراف و المیزان ج۴ ص۱۱۱ ذیل آیهٔ ۲۰۰ سورهٔ آل عمران.

۴. اصول اخلاقی- تفسیر المیزان ج۱ ص۳۷۰ ذیل آیهٔ ۱۵۳ سورهٔ بقره.

---

[1] -قلم/۴

[2] - معانی الاخبار صفحه ۸۳

شماره درس: درس سی و سوم

موضوع درس: سخاوت و جوانمردی

زمان: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری معنای سخاوت و جوانمردی و انواع آن.

۲. باور به اینکه دین اسلام آموزه‌های بسیار ارزشمندی در باب سخاوت و جوانمردی دارد.

۳. توانایی انتقال آموزه‌های دین در بارهٔ سخاوت‌مندی.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. جوانمردی: به معنای مروّت و فتوّت

شاهی که نشد معروف الّا به جوانمردی الّا به نیکوکاری الّا به نیـــــــــکونامی

۲. ستون: در روایات از سخاوت به ستون تعبیر شده. ستون در اصل یک چیزی استوانه شکل است که سقف و اجزای بنا را نگه می‌دارد. اینجا هم منظور این است که اساس ایمان انسان به دین این است که به دستورات آن معتقد باشیم[1]

[1]- لغت نامه دهخدا

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعالیت‌های شاگردان	فعالیت‌های معلم	زمان به دقیقه
۱	سلام و احوال‌پرسی، تنظیم صنف ایجاد انگیزه با سؤالهایی؛ مانند: ۱. چه رابطه بین سخاوتمندی و رسیده‌گی به مستمندان وجود دارد؟ ۲. سخاوت‌مندی حضرت علی‌علیه‌السلام در مورد قاتلش چه بود؟ و نوشتن لغات و اصطلاحات در تخته و تشریح آن	شاگـــــردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند. توجه و یادداشت.	۱۰دقیقه
۲	تشریح دقیق معنای سخاوت‌مندی.	توجّه و یادداشت	۷دقیقه
۳	تشریح انواع سخاوت‌مندی.	توجّه و یادداشت	۸دقیقه
٤	سؤال از سخاوت‌مندی حضرت‌علی‌علیه‌السلام در مورد قاتل خود و تقسیم شاگردان به دو گروه برای تبادل نظر و یافتن جواب و راهنمایی.	تقسیم شدن شاگردان به دو گروه و بحث پیرامون سؤال و ارائه جواب.	۶دقیقه
۵	پاسخ به سؤالات شاگردان.	شاگردان در بارۀ موضوع درس سؤالاتی را مطرح می‌کنند.	۱۰دقیقه
٦	ارزشیابی: ۱. چه کسی شمشیرش را به دشمنش داد؟ ۲. امام حسین‌علیه‌السلام چه کسی را با سخاوت و جوانمردی بخشید؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۵دقیقه
۷	شاگردان در مورد سخاوت و جوانمردی پنج سطر بنویسند.	انجام کار خانه‌گی	در خانه

معلو مات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلم

بسیار اتفاق می‌افتد که بعضی از افراد، سخاوت و بلند نظری را با اسراف و تبذیر اشتباه می‌کنند.

خداوندﷻ هرگز بهره‌گیری از مواهب زنده‌گی را تحریم نکرده و داشتن اموال حلالی را همانند ابراهیمؑ که دیگران هم از آن بهره گیرند، عیب نشمرده است. ابراهیمؑ با آن اموال سرشار هرگز از یاد خدا غافل نشد و هیچ-وقت دلبسته‌گی اسارت‌گونه به آن نیافت و در هیچ زمان منافع آن را منحصر به خود نساخت. قرآن در آیهٔ ۳۲ سورهٔ اعراف می‌فرماید: **قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبادِهِ وَ الطَّيِّباتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَياةِ الدُّنْيا خالِصَةً يَوْمَ الْقِيامَةِ كَذلِكَ نُفَصِّلُ الْآياتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ**: بگو چه کسی زینت‌های خدا را برای بنده‌گانش آفریده و روزی‌های پاکیزه را تحریم کرده است؟ بگو: اینها در زنده‌گی دنیا از آن کسانی است که ایمان آورده‌اند (هر چند دیگران نیز با آنها مشارکت دارند؛ ولی) در قیامت خالص برای مؤمنان خواهد بود، این چنین آیات خود را برای کسانی که آگاهند، شرح می‌دهیم.

برای آگاهی بیشتر در بارهٔ سخاوت و جوانمردی به آدرس‌های ذیل مراجعه شود.

۱. تفاوت سخاوت و جوانمردی- تفسیر نمونه ج۲۲ ص۳۲۹ ذیل آیهٔ ۲۷ سورهٔ ذاریات.

۲. آثار جوانمردی – تفسیر کشف الاسرار ج۹ ص۲۱۸ ذیل آیهٔ ۴ سورهٔ فتح.

۳. ارزش جوانمردی – همان ج۵ ص۶۶۹ ذیل آیهٔ ۱۳ سورهٔ کهف.

۴. رابطهٔ جوانمردی با ایمان – تفسیر نمونه ج۱۲ ص۳۶۴ ذیل آیهٔ ۱۳ سورهٔ کهف.

۵. مفهوم جوانمردی – همان ج۱۲ ص ۳۶۰ ذیل آیهٔ ۱۳ سورهٔ کهف.

شماره درس: درس سی و چهارم

موضوع درس: آزادی و عزت نفس

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری معنای آزادی و عزّت نفس، ارزش و رابطهٔ آن.

۲. باورمندی به اینکه حفظ شرافت با حفظ عزّت امکان‌پذیر است.

۳. توانایی انتقال آموزه‌های دین در بارهٔ عزّت.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. عزّت: به معنای عظمت، بزرگواری، ارجمندی و سر افرازی[۱]

گرتو خواهی عزّت دنیا و دین　　عزلتی از مردم دنیا گـــــــــزین [۲]

۲. قیمت: به معنای بهای یک چیز

غنیمت شمار این گرامی نفس　　که بی مرغ قیـــــمت ندارد نفس[۳]

۳.آزادی: به معنای اختیار، خلاف بنده‌گی، قدرت عمل و انتخاب به قول ناصرخسرو «آزادی اندر بی‌حاجتی است»

آزادی آرزوست مرا اندر دیر سالهاست　　تا کی بنده‌گی، نه کم از سرو و سوسنم [۴]

۴.آبرو: به معنای جاه، اعتبار، شرف، عِرض، ارج، ناموس و قدر

در حفظ آبرو زگهر باش سخت‌تر　　کین آبروی رفته باز نیاید بجوی خویش [۵]

---

[۱]- تاریخ بیهقی ص۳۹۲

[۲]- شیخ بهای

[۳]- سعدی

[۴]- ناصر خسرو

[۵]- حا فظ

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعّالیت‌های معلم	فعّالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام و احوال‌پرسی، تنظیم صنف - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. عزّت به چه معنا است؟ ۲. چه رابطه بین عزّت و آزادی است؟ نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آنها.	توجه و یادداشت. شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰ دقیقه
۲	تشریح دقیق مفهوم عزّت و ارزش آن.	توجه	۷دقیقه
۳	تبیین رابطه عزت و آزادی.	توجه	۵دقیقه
٤	تشریح ارزش آبروی انسان.	یادداشت	۶دقیقه
۵	توضیح احادیثی که در نمودار بیانگر عوامل عزّت است. توظیف شاگردان به مطالعهٔ فردی.	توجه و انجام فعّالیت.	۱۰دقیقه
٦	پاسخ به سؤالات شاگردان.	شاگردان سؤالاتی را مطرح می‌کنند.	۴دقیقه
۷	ارزشیابی: ۱. حفظ عزت نفس چه اهمیتی دارد؟ ۲. عزت را از چه راهی می‌توان بدست آورد؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۴دقیقه
	شاگردان در بارهٔ عزت نفس و آزادی چند سطری بنویسند.	انجام کار خانه‌گی	در خانه

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلم

عزت: عزت در لغت معانی مختلفی دارد از قبیل قدرت، پیروزی[1] قوی بودن در جسم، کلام و روح، چیره‌گی، تفوق، بزرگی، ارجمندی، نفوذناپذیری، غیرت و کمیاب بودن[2] از نظر اصطلاح عبارت است از حالتی که انسان را قوی، مقاوم و شکست‌ناپذیر سازد و مانع مغلوب شدن انسان در برابر هوای نفس گردد.[3]

منشأ عزت

اولاً: عزت انسان در عزت خدا ریشه دارد (**فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلّهِ جَمیعًا**)[4] همه عزت ها از آن خداست.

ثانیاً: عزت انسان فقط در سایهٔ اطاعت و بنده‌گی خداست. خداوند‌ﷻ به حضرت داود‌ؑ وحی کرد که ای داود من عزت را در اطاعت خود قرار دادم.[5]

ثالثاً: وقتی انسان می‌تواند بهره از عزت خدایی داشته باشد که در برابر او تذلل نشان دهد. امام صادق‌ؑفرمود: (**اعلم انه لا عز لمن لا یتذلل لله و لا رفعه لمن لایتواضع لله**)[6] بدان که عزتمند نیست کسی که در برابر خدا ذلیل نباشد و بلندی نیابد کسی که در برابر خدا افتاده‌گی نکند.

رابعاً: خدا فراموشی عزت را از انسان می‌برد: خدا‌ﷻ در قرآن می‌فرماید: (**وَ لا تَكُونُوا كَالَّذينَ نَسُوا اللّهَ فَأَنْساهُمْ أَنْفُسَهُمْ**...)[7]

برای آگاهی بیشتر به منابع ذیل مراجعه شود.

۱. حقیقت عزت: تفسیر نمونه ج۱۸ ص۱۷۹ ذیل آیهٔ ۱۰ سورهٔ فاطر

۲. اهمیت عزت مؤمن: تفسیر نمونه ج۲۴ص۱۶۹ ذیل آیهٔ ۸ سورهٔ منافقون.

۳. منشأ عزت: تفسیر نمونه ج۴ ص۱۷۰ ذیل آیهٔ ۱۳۹ سورهٔ نساء.

[1]. مجمع البحرین، ج۳، ص۱۷۲.

[2]. دایرهٔ المعارف قرآن مجید ماده عزّ، التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، ج۸، ص۱۱۴.

[3]. مفردات الفاظ القرآن، ص۵۶۳.

[4]. نساء/۱۳۹.

[5]. بحارالانوار، ج۷۸، ص۲۲۸.

[6]. بحارالانوار، ج۷۸، ص۲۴۹ و فروع کافی، ج۸، ص۲۴۳ و تحف العقول، ج۳۶۶.

[7]. حشر/۱۹.

شماره درس: درس سی و پنجم

موضوع درس: اخلاق خانواده

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری اهمیت و راه‌های عملی شدن اخلاق در خانواده.

۲. باور به اینکه یگانه راه عملی شدن اخلاق بین زن و شوهر، عمل به دستورات دین اسلام است.

۳. توانایی انتقال آموزه‌های دین در بارهٔ اخلاق خانواده‌گی.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. اخلاق: جمع خلق به معنای خوی[۱]

۲. توحید: به معنای یگانه‌گی

۳. تساوی: به معنای مستوی و برابر گردیدن

۴. کرامت: به معنای بزرگی ورزیدن و شرافت

بدین طریق ز یزدان چنین کرامت یافت   تو این کرامت ز اجناس معجزات شمار[۲]

---

[۱]- تاریخ بیهقی ص۲۱۲

[۲]-حا فظ

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعّالیت‌های معلم	فعّالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریـــــــــح آن - ایجاد انگیزه با سؤالهایی؛ مانند: ۱. اخلاق چه نقشی در استحکام خانواده دارد؟ ۲. زن و شوهر از چه راه‌هایی می‌توانند اخلاق را در خانه عملی سازند؟	توجه و یادداشت شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰ دقیقه
۲	تشریح اهمیت کانون خانواده و نقش آن در اخلاق فرزندان. تبیین اصل توحید و نقش آن در تغییر برخورد انسان. تبیین این نکته که چگونه اندیشهٔ تساوی در آفرینش می‌تواند در اخلاق انسان تغییر ایجاد کند. تشریح رابطهٔ ازدواج با کسب اخلاق و توظیف شاگردان به گروه‌های سه نفری برای بحث در بارهٔ مفاهیم درس و راهنمایی و نظارت.	توجه و یادداشت و انجام فعالیت	۳۵دقیقه
۳	ارزشیابی: ۱. آیا مرد حاکم بر زن است؟ ۲. آیا وظیفهٔ زن خدمت کردن به خانه است؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۴دقیقه
٤	شاگردان درس را مطالعه کرده و پنج سطر در بارهٔ اخلاق خانواده بنویسند.	انجام کار خانه گی	در خانه

معلومات تکمیلی

خانواده، نخستین و مهم‌ترین نهاد تربیت آدمی است. آغازی برای صعود به قله‌های انسانیت و پیمودن پله‌های تعالی است و فضایی که در آن ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود و اسباب رشد و تعالی انسان به وجود می‌آید. خانواده، چتر عطوفت و کانون مهرورزی است. باغستانی است که در آن، باغبان تربیت با سخت‌کوشی و تلاش دایمی، فرزندان را از گزند آفات روحی، روانی و محیطی دور می‌سازد و با تربیت و آموزش درست، در باروری استعدادها و استقلال شخصیت تأثیر بسزایی ایفا می‌کند. این مقاله در بردارندۀ چند پیام کوتاه در بارۀ این کانون پرمهر و مهم است.

برای آگاهی بیشتر در این مورد به آدرس‌های ذیل مراجعه شود.

۱. تعلیم و تربیت در خانواده- تفسیر نمونه ج۲۴ ص۲۹۳ ذیل آیۀ ۶ سورۀ تحریم.

۲. اهمّیت نظام خانواده- تفسیر نمونه ج۲۱ ص۳۳۴ ذیل آیۀ ۱۵ سورۀ احقاف.

۳. مسؤلیت مرد در نظام خانواده- تفسیر نمونه ج۳ ص۳۶۹ ذیل آیۀ ۳۴ سورۀ نساء.

۴. فلسفه امنیت محیط خانه- تفسیر نمونه ج۱۴ ص۴۲۹ ذیل آیۀ ۲۷ سورۀ نور.

شماره درس: درس سی و ششم

موضوع درس: اخلاق در خانواده

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری حق، وظیفه و روش تربیت صحیح.

۲. باورمندی به این شناخت حق و وطیفه، بهترین راهکار عملی شدن اخلاق در خانواده است.

۳. توانایی آموزش آموزه‌هایی در بارهٔ اخلاق و مسائل تربیتی.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. حق: به معنای ثابت، درست کردن سخن و درست کردن وعده که در این جا مراد همان معنای اول است.

۲. وظیفه: به معنای آنچه اجرای آن شرعاً و عرفاً بر عهده کسی باشد، به تعبیر دیگر، کاری که وظیفهٔ دین‌داری کسی باشد.

۳. تربیت: به معنای پروردن و آموختن. باتربیت؛ یعنی کسی که با ادب و دانش است. بی‌تربیت؛ یعنی کسی که بی‌ادب و بی‌دانش است.

۴. احترام: یعنی حرمت داشتن و بزرگ داشتن، احترام کردن یعنی حرمت کردن و بزرگداشتن.

۵. تفاوت: به معنای اختلاف و عدم موافقت.

۶. مقایسه: یعنی دو چیز را با هم سنجیدن.

۷. فروتنی: به معنای خضوع و تواضع.

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعّالیت‌های معلم	فعّالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آن - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. انسان چگونه می‌تواند به والدین نیکی نماید؟ ۲. نشستن کنار پدر و مادر چه ارزشی دارد؟	توجه ودقت شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰ دقیقه
۲	تشریح دقیق حقوق و وظایف هرکدام از والدین و اولاد.	توجه	۷دقیقه
۳	تبیین نکات تربیتی با ذکر موارد آن. تشریح دقیق سیرهٔ تربیتی پیامبر که در نمودار آمده. توظیف شاگردان به صورت دو نفری و تبادل نظر در بارهٔ مفاهیم درس و راهنمایی و نظارت.	دقت و انجام فعالیت	۱۸دقیقه
٤	پاسخ به سؤالات شاگردان	شاگردان سؤالاتی را مطرح می‌کنند.	۶دقیقه
٥	ارزشیابی: ۱. اطاعت پدر و مادر چه قدر ارزش دارد؟ ۲. پیامبرﷺ در مورد وعده دادن به کودکان چه می فرماید؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۶دقیقه
٦	شاگردان در بارهٔ اخلاق در خانواده پنج سطر بنویسند.	انجام کار خانه‌گی	در خانه

خانواده؛ سرچشمۀ پیشرفت جامعه

اگر در سرچشمۀ ترقی و پیشرفت تمدن بیندیشیم و در جستجوی منبع شعاع ارزش‌ها، فضیلت‌ها، کارهای نیک و خاستگاه‌های اخلاق در محافل اجتماعی باشیم، خواهیم دید که همۀ اینها از نظام خانواده‌هایی به هم پیوسته و سرشار از عاطفه سرچشمه می‌گیرند؛ پس اگر بنای خانواده در جامعه بر پایۀ فضیلت و اخلاقی نیکو استوار باشد، روح همکاری، برادری و محبت بر آن جامعه حاکم خواهد شد و آن جامعه با اتحاد و انسجام، اهلیت پذیرش امانت الهی را در زنده‌گی خواهد داشت. اگر خانواده به انحراف، بدی‌ها و پراکنده‌گی گرایش داشته باشد، جامعه به تزلزل و انحطاط خواهد گرایید و اگر زمینۀ این انحراف‌ها بیشتر شود، جامعه به گمراهی و تباهی کشیده خواهد شد؛ بنابراین، خانواده، هویت جامعه و نشانه‌های امت را بر دوش می‌کشد؛ لذا اخلاق در آن حیاتی است.

۱. اهمیت تربیت: تفسیر نمونه ج۱ ص۴۵۷ ذیل آیۀ ۱۲۹ سورۀ بقره.

۲. آثار بدرفتاری با همسر در تربیت فرزند: تفسیر مراغی ج۲ ص۱۸۹ ذیل آیۀ ۲۳۳ سورۀ بقره.

۳. روش تربیتی قرآن: تفسیر نمونه ج۳ ص۱۵۶ ذیل آیۀ ۱۶۲ سورۀ آل عمران.

شماره درس: درس سی و هفتم

موضوع درس: احترام انسان

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری دستورات دین در مورد احتران انسان.

۲. باورمندی به اینکه انسان در دین اسلام از احترام والایی برخوردار است.

۳. توانایی انتقال آموزه‌های دین در مورد احترام انسان.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. احترام: حرمت داشتن و بزرگ داشتن.

۲. انسان: به معنای مردم، واحد و جمع، مذکر و مؤنث در او یکسان است در اصل از انس به معنای الفت است.

۳. آفریده‌گار: نامی از نام‌های خدای متعال.

۴. کرامت: بزرگ، بزرگواری، بخشنده‌گی و بزرگداشتن کسی.

شماره	فعّالیت‌های معلم	فعّالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آن - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. چرا باید به انسان احترام گذاشت؟ ۲. دلایل احترام به انسان چیست؟	توجه شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰ دقیقه
۲	تشریح دلایل احترام انسان تبیین دستورات دین برای حفظ احترام انسان تشریح منهیات دین برای حفظ احترام انسان تقسیم شاگردان به گروه‌های پنج نفری تا در بارهٔ مفاهیم درس بحث کنند و راهنمایی و نظارت.	توجه و یادداشت و انجام فعّالیت	۲۴دقیقه
۳	پاسخ به سؤالات شاگردان.	می‌پرسند	۶دقیقه
٤	ارزشیابی: ۱. فلسفهٔ دستورات دین اسلام چیست؟ ۲. چه رابطه بین منهیات و احترام انسان وجود دارد؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده	۴دقیقه
۵	شاگردان در بارهٔ احترام و کرامت انسانی چند سطری بنویسند.	انجام کار خانه‌گی	در خانه

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلم

با توجه به اینکه انسان روح خدایی دارد و خلیفهٔ خدا در زمین است، از کرامت برخوردار است و تجلی بخش صفات الهی است و... از این رو، او را در جایگاه ویژه‌ای قرار داده است به گونه‌ای که اسلام هیچ نوع توهین، بی‌حرمتی، تحقیر و بی‌ادبی را نسبت به ساحت انسان بر نمی‌تابد. فرق ندارد چه انسان کاری کند که خود را در معرض توهین و تحقیر دیگران قرار دهد یا دیگران را مورد اهانت قرار دهد و پست شمارد. همگی ممنوع و حرام است. بسیاری از اوامر و نواهی که در دین مقدس اسلام وارد شده و ناظر به رابطهٔ انسان‌ها با یکدیگر است، فلسفه اش حفظ حرمت، کرامت و جلوگیری از توهین و بی‌ادبی به ساحت انسان است. برای روشن شدن این نکته که اسلام چه اندازه برای انسان احترام قایل است، دستورات‌اش برای حفظ حرمت انسان و منهیاتش نیز برای جلوگیری از بی‌حرمتی به انسان است.

برای معلومات بیشتر به موضوعات و آدرس‌های ذیل مراجعه شود.

۱. روابط انسانها با یکدیگر: تفسیر پرتو ج۴ ص۵۴ ذیل آیهٔ ۱ سورهٔ نساء.

۲. عظمت انسان: تفسیر کشف الاسرار ج۸ ص۵۰۱ ذیل آیهٔ ۶۴ سورهٔ مؤمنون.

۳. ملاک فضیلت انسان: تفسیر نمونه ج۵ ص۹۳ ذیل آیهٔ ۱۰۰ سورهٔ مائده.

۴. احترام متقابل اجتماعی: نهج البلاغه خطبهٔ ۱۶۶

شماره درس: درس سی و هشتم

موضوع درس: احترام بزرگترها

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری آموزه‌های دین اسلام در مورد احترام به بزرگترها

۲. باورمندی به اینکه افراد بزرگتر از ما، حق احترام بر ما دارد

۳. توانایی انتقال آموزه‌های دین در مورد احترام به بزرگترها

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. شیخ: در روایات که در مورد پیران تعبیر به شیخ شده، منظور افرادی است که از ۵۰ سال بالاتر است.

۲. اجلال: به معنای تجلیل و بزرگداشتن است.

۳. کبیر: به معنای بزرگ.

۴. عامل: به معنای سبب.

فعالیت‌های تدریس

زمان به دقیقه	فعّالیت‌های شاگردان	فعّالیت‌های معلم	شماره
۱۰ دقیقه	توجه شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آن - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. احترام به بزرگترها چه فایده‌هایی برای ما دارد؟ ۲. بی‌احترامی به بزرگترها چه زیان‌هایی برای ما دارد؟	۱
۲۰دقیقه	توجه و یادداشت و تقسیم شدن شاگردان به دو گروه و بحث پیرامون حکایت درس و ارائه برداشت خود به صنف	تشریح فواید احترام به بزرگترها تبیین ضررهای بی احترامی به بزرگترها و توظیف شاگردان برای تبادل نظر در دو گروه و رهنمایی و نظارت.	۲
۷دقیقه	شاگردان سؤالاتی را در بارۀ موضوع درس مطرح می‌کنند.	پاسخ به سؤالات شاگردان.	۳
۴دقیقه	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	ارزشیابی: ۱. چرا در حدیث، صغیر و کبیر درکنار هم ذکر شده؟ ۲. ما با احترام گذاشتن به بزرگترها چه خدمتی به دین می‌کنیم؟	٤
در خانه	انجام کار خانه‌گی	شاگردان درس را دقیق مطالعه کرده و در بارۀ احترام به بزرگترها پنج سطر بنویسند.	۵

معلومات تکمیلی

دانستنی‌هایی برای معلم

بر اساس آیهٔ ۵۴ سورهٔ روم توجه به کهن‌سالان از آن رو اهمیت دارد که:

این دگرگونی‌ها و فراز و نشیب‌ها، بهترین دلیل برای این حقیقت است که نه آن قوت از شما بود و نه آن ضعف؛ بلکه هر دو از ناحیهٔ دیگری بود و این خود نشانهٔ آنست که چرخ وجود شما را دیگری می‌گرداند و هر چه دارید، عارضی است[1] این همانست که امیر مؤمنان علی علیه‌السلام در گفتار نورانیش به آن اشاره کرده می‌فرماید: من خدا را در فسخ تصمیم-تصمیم‌های محکم و گشودن گره‌ها و نقض اراده‌های قوی و ناکام ماندن آن شناختم. من از این دگرگونی‌ها فهمیدم که قدرت اصلی دست دیگری است و ما از خود چیزی نداریم جز آنچه او به ما می‌بخشد. جالب اینکه در مورد ضعف دوم که برای انسان پیش می‌آید، کلمه شیبه (پیری) را نیز اضافه می‌کند؛ ولی در ضعف اول، نامی از کودکی نمی‌برد. این تعبیر ممکن است اشاره به آن باشد که ضعف پیری دردناکتر است؛ زیرا اولاً رو به سوی مرگ و فنا دارد، بر عکس ضعف کودکی، و ثانیاً توقعی که از پیران سالخورده و با تجربه دارند، هرگز از کودکان نیست؛ در حالی که گاه ضعف و ناتوانی آنها یکسان است و این بسیار عبرت‌انگیز می‌باشد. این مرحله است که قدرتمندان یاغی و سرکش را به زانو در می‌آورد و به ضعف و زبونی و بیچارگی می‌کشاند. آخرین جملهٔ آیه که اشاره به علم و قدرت خدا است، هم بشارت است و هم انذار که خدا از همه اعمال و نیات شما آگاه است و نیز توانایی بر پاداش و کیفر شما دارد.

[1]-تفییر نمونه ج۱۶ص ۴۸۰

شماره درس: درس سی و نهم

موضوع درس: احترام به زیردستان

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری آموزه‌های دین اسلام پیرامون احترام به زیردستان

۲. باور به این که افراد در انسانیت با یک دیگر هیچ تفاوت ندارند

۳. توان انتقال وآموزش آموزه‌های دین پیرامون احترام به زیردستان

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. زیردستان: به معنای تابع، رعیت، خدمت‌گزار و فرمان بردار.

هرآن کس که با شد مرا زیردست   همه شادمان با دو یزدان پرست

۲. آه: به معنای آوازیست که برای اظهار نمودن درد و رنج و اندوه از سینه برآرند.

۳. بینوا: به معنای بی‌سروسامان، بی‌سرانجام.

فعالیت‌های تدریس

زمان به دقیقه	فعّالیت‌های شاگردان	فعّالیت‌های معلم	شماره
۱۰ دقیقه	توجه و یادداشت شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آن - ایجاد انگیزه با سؤال-هایی؛ مانند: ۱. پیامبر ﷺ با افراد بی‌نوا چگونه بر خورد می کرد؟ ۲. شغل بیشتر انبیا علیهم السلام چه بود؟	۱
۲۵ دقیقه	یادداشت و تقسیم شدن شاگردان به دو گروه و بحث پیرامون پیام حکایتی که در آخر درس ذکر شده و ارائه نتیجهٔ برداشت به صنف.	تبیین ارزش کسب و کار در اسلام تشریح سیرهٔ بزرگان در برخورد با زیردستان و توظیف شاگردان برای بحث گروهی و راهنمایی و نظارت.	۲
۶ دقیقه	شاگردان سؤالاتی را مطرح می کنند.	پاسخ به سؤالات شاگردان.	۳
۴ دقیقه	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده است.	ارزشیابی: ۱. سفارش پیامبر ﷺ در برخورد با کارگر چیست؟ ۲. پیامبر ﷺ در بارهٔ غذا خوردن با خدمت‌کار چه می فرماید؟	٥
در خانه	کار خانه گی	در بارهٔ احترام و تکریم زیردستان هشت سطر بنویسید.	٦

دانستنی‌هایی برای معلم

از نظر اسلام همهٔ انسانها دارای احترام اند؛ چه خدمت‌کاران و زیردستان باشد و چه صاحب کار و بالادستان. دو نمونه به عنوان مثال یادآوری می گردد.

الف. شیخ کلینی روایت کرده از حفص بن ابی عایشه که حضرت صادق علیه السلام غلام خود را پی حاجتی فرستاد؛ ولی بازگشت او قدری طول کشید. حضرت به دنبال او شد تا ببیند او را که در چه کار است؟ دید که وی خوابیده است. حضرت بالای سر او نشست و او را باد زد تا از خواب خود بیدار شد، آن وقت حضرت به او فرمود: ای فلان! واللّه نیست برای تو اینکه شب و روز بخوابی، از برای تو باشد شب، و از برای ما باشد روز.[1]

ب. امام صادق علیه السلام، خانوادهٔ خود را از رفتن به پشت بام نهی فرموده بود. روزی وارد خانه شد، دید یکی از کنیزان که دایهٔ یکی از اطفال هم بود، بچه در بغل از نردبان بالا می‌رود. تا چشم کنیز بر امام علیه السلام افتاد، وحشت کرد و لرزه بر اندامش افتاد. اتفاقاً بچه از بغل او بر زمین افتاد و جان سپرد. امام علیه السلام با رخسار رنگ پریده از خانه بیرون آمد و وقتی علت اضطراب و رنگ‌پریده‌گی را پرسیدند، پاسخ فرمود: مرگ بچه باعث اضطراب و نگرانی و ناراحتی من نشد؛ بلکه رنگ‌باخته‌گی و اضطراب من به سبب رعب و وحشت و ترسی است که آن کنیز از من به دل دارد. امام علیه السلام برای جبران این معنی آن کنیز را در راه خدا آزاد ساخت و دو باره به او فرمود: ناراحت مباش! تو تقصیر نداشته‌ای.[2]

برای آگاهی بیشتر با موضوع درس به آدرس‌های ذیل مراجعه نمایید

۱. ارزش کسب و کار: نهج البلاغه، خطبهٔ ۱۹۳

۲. ارزش کارگر: همان، حکمت ۳۲

۳. نحوهٔ بر خورد با خدمت‌کار: کنزالعمال ۱۳۸/۷ و مسند امام احمد حنبل ج ۳ ص۵۰۰

۴. نحوهٔ برخورد با بینوا: کتاب سنن النبی ص۱۱۴

[1] .الکافی حدیث ۸/۸۷۵۰

[2] – مناقب ابن شهر آشوب ، ج ۴، ص ۲۷۴

شماره درس: درس چهلم

موضوع درس: حقوق همسایه

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری نظرات دین در مورد بر خورد با همسایه

۲. باورمندی به اینکه رعایت حقوق همسایه یکی از سفارشات اکید اسلام است

۳. توانایی آموزش و انتقال آموزه‌های دین در مورد حقوق همسایه

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱. حق: به معنای ثابت است که انکار آن روا نباشد و اینجا مراد این است که از همسایه حقوقی در گردن انسان ثابت و انکار ناپذیر است.[۱]

۲. انتخاب: به معنای برگزیدن و پسندیدن

۳. جار: به کسی گفته می شود که خانهٔ او به خانهٔ انسان چسپیده باشد

۴. دار: به معنای خانه

وقت آن است کزین دار فنا در گذریم　　　کاروان رفته و ما بر سر راه سفریم

[۱]- لغت نامه دهخدا

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعّالیت‌های معلم	فعّالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آن - ایجاد انگیزه با سؤال- هایی؛ مانند: ۱. همسایه به چه کسی گفته می‌شود؟ ۲. حدیث شریف (الجارثم الدار) به چه معنا است؟	توجه شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند.	۱۰ دقیقه
۲	تشریح دقیق اهمیت انتخاب همسایه از نظر اسلام تبیین دقیق حقوق همسایه با توجه به نموداری که در درس آمده و تقسیم شاگردان در گروه‌های پنج نفری و راهنمایی و نظارت.	دقت و توجه و یادداشت و بحث پیرامون حکایت آخر درس.	۳۰ دقیقه
۳	پاسخ به سؤالات شاگردان	شاگردان سؤالاتی را در بارۀ موضوع درس از استاد می‌پرسند.	۸ دقیقه
٤	ارزشیابی: ۱. از داستان آخر درس چه نتیجه می گیرید؟ ۲. رعایت حقوق همسایه مهم است یا انتخاب همسایه؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده.	۴ دقیقه
۵	در بارۀ حقوق همسایه چندی سطری بنویسید.	کار خانه گی	در خانه

معلومات تکمیلی

حق همجوار در اسلام به قدری اهمیت دارد که در وصایای معروف حضرت علیعلیه‌السلام آمده است.

(**ما زال** (رسول اللّه) **یوصی بهم حتی ظننا انه سیورثهم**)، آن قدر پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله در بارهٔ آنها سفارش کرد که ما فکر کردیم شاید دستور دهد همسایه‌گان از یکدیگر ارث ببرند. در حدیث دیگری از پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله نقل شده که در یکی از روزها سه بار فرمود: (و **اللّه لا یؤمن**) به خدا سوگند چنین کسی ایمان ندارد. یکی پرسید چه کسی؟! پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: (**الذی لا یامن جاره بوائقه**) کسی که همسایهٔ او از مزاحمت او در امان نیست[1] و باز در حدیث دیگری می‌خوانیم که پیامبرصلی‌الله‌علیه‌وآله فرمود: (**من کان یؤمن باللّه و الیوم الآخر فلیحسن الی جاره**) کسی که ایمان به خدا و روز رستاخیز دارد، باید به همسایه‌گان خود نیکی کند[2] و از امام صادقعلیه‌السلام نقل شده که فرمود: (**حسن الجوار یعمر الدیار و یزید فی الاعمار**)، نیکی کردن همسایه‌گان به یکدیگر، خانه‌ها را آباد و عمرها را طولانی می‌کند.[3]

برای آگاهی بیشتر پیرامون موضوع درس به آدرس‌های ذیل مراجعه شود

۱. حقوق همسایه: تفسیر کشف الاسرار ج۲ ص۵۰۰ ذیل آیهٔ ۳۶ سورهٔ نساء

۲. اهمّیت رعایت حقوق همسایه: تفسیر نمونه ج۳ ص۳۸۱ ذیل آیهٔ ۳۶ سورهٔ نساء

۳. نیکی به همسایه: تفسیر المنیر ج ۵ ص۶۷ ذیل آیهٔ ۳۶ سورهٔ نساء

[1] تفسیر قرطبی جلد سوم صفحه ۱۷۵۴

[2] –تفسیر المنار جلد پنجم صفحه ۹۲

[3] – تفسیر صافی صفحه ۱۲۰

شماره درس: درس چهل و یکم

موضوع درس: توبه

زمان تدریس: یک ساعت درسی ۴۵ دقیقه

اهداف

۱. فراگیری اهمیت توبه.

۲. باور به اینکه تنها راه پاک شدن انسان از گناه توبه و بازگشت به سوی خداست.

۳. توانایی انتقال و آموزش دستورات دین پیرامون توبه.

شیوه‌های مناسب تدریس

سخنرانی، کنفرانس توسط شاگردان، پرسش و پاسخ، ایجاد فرصت تأمل با خود، نمایش و ایفای نقش.

لغات و اصطلاحات

۱.توبه: به معنای بازگشت از گناه و در اصطلاح شرع عبارت است از بازگشت از کارهای بد به کارهای خوب.

دلت همانا زنگار معصیت دارد　　به آب توبه خالص بشویش از عصیان[۱]

۲. مراحل: جمع مرحله به معنای منازل و جای فرود آمدن و در اینجا منظور منزل‌گاه‌های توبه است.

[۱]- رودکی

فعالیت‌های تدریس

شماره	فعّالیت‌های معلم	فعّالیت‌های شاگردان	زمان به دقیقه
۱	سلام، احوال‌پرسی، تنظیم صنف، نوشتن لغات و اصطلاحات و تشریح آن - ایجاد انگیزه با سؤال‌هایی؛ مانند: ۱. توبه دارای چه شرایطی است؟ ۲. چه گناهانی جزء حقوق الناس است؟	توجه شاگردان به سؤالات توجه نموده و جواب می‌دهند	۱۰ دقیقه
۲	تبیین دقیق معنای توبه تبیین شرایط توبه بیان مراحل توبه توظیف شاگردان برای مطالعه فردی و راهنمایی و نظارت	توجه و یادداشت انجام فعالیت	۲۵دقیقه
۳	پاسخ به سؤالات شاگردان	شاگردان سؤالاتی را مطرح می‌کنند.	۷دقیقه
٤	ارزشیابی: ۱. توبه به چه معنا است؟ ۲. از حکایت آخر درس به چه نتیجه می رسید؟	انجام مواردی که در ارزشیابی خواسته شده	۴دقیقه
۵	شاگردان در بارۀ توبه چند سطری در کتابچه‌های شان بنویسند.	کارخانه‌گی	در خانه

معلومات تکمیلی

توبه دری به سوی رحمت خدا

بسیار اتفاق می افتد که از انسان گناهانی سر می‌زند. اگر درهای بازگشت به روی او بسته شود، مأیوس می گردد و برای همیشه از راه می‌ماند؛ لذا در مکتب تربیتی اسلام، توبه به عنوان یک اصل تربیتی با اهمیت فوق العاده‌ای مطرح است، و از تمام گنه‌کاران دعوت می کند که برای اصلاح خویش و جبران گذشته از این در، وارد شوند.

امام علی بن الحسین علیهما السلام در مناجات تائبین به پیشگاه خدا چنین عرضه می‌دارد: (**الهی انت الذی فتحت لعبادك بابا الی عفوك سمیته التوبة، فقلت تُوبُوا إِلَی اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحاً، فما عذر من اغفل دخول الباب بعد فتحه**) خدای من تو کسی هستی که دری به سوی عفوت به روی بندگانت گشوده‌ای و نامش را توبه نهاده‌ای و فرموده‌ای بازگردید به سوی خدا و توبه کنید توبه خالص، اکنون عذر کسانی که از ورود از این در بعد از گشایش آن غافل شوند، چیست؟[1] راجع به توبه روایات فراوانی رسیده است. در حدیثی از امام باقر علیه السلام آمده: (**التائب من الذنب کمن لا ذنب له، و المقیم علی الذنب و هو مستغفر منه کالمستهزء**)، کسی که از گناه توبه کند، همچون کسی است که اصلاً گناه نکرده و کسی که به گناه خود ادامه دهد در حالی که استغفار می کند، مانند کسی است که مسخره می کند[2].

برای آگاهی بیشتر پیرامون موضوع به آدرس‌های ذیل مراجعه شود

۱. آثار توبه: تفسیر نمونه ج۴ ص۲۵۱ ذیل آیهٔ ۱۷ سورهٔ نساء

۲. نقش تربیتی توبه: تفسیر نمونه ج۱ ص۵۴۸ ذیل آیهٔ ۵۳ سورهٔ زمر

۳. تفاوت توبه با استغفار: تفسیر تبیان ج۳ ص۶۰۴ ذیل آیهٔ ۷۴ سورهٔ مائده

۴. رابطهٔ توبه انسان با توبه خدا: تفسیر المیزان ج۹ ص۴۰۱ ذیل آیهٔ ۱۱۷ سورهٔ توبه

۵. حقیقت توبه: تفسیر تبیان ج۳ص۱۴۵ ذیل آیهٔ ۱۷ سورهٔ نساء

۶. شرایط پذیرش توبه: تفسیر نمونه ج۳ ص۳۱۲ ذیل آیهٔ ۱۷ سورهٔ نساء

[1]- مناجاتهای پانزده‌گانه مناجات اول (بحار الانوار جلد ۹۴ صفحه ۱۴۲

[2]- اصول کافی" جلد ۲ باب التوبهٔ حدیث ۱۰